

KRIZOVÝ PLÁN ŠKOLY

Obsahuje postupy, které přesně řeší některé krizové situace ve spojitosti s projevy rizikového chování žáků, které ve škole mohou nastat. Určuje konkrétní odpovědnost jednotlivých zaměstnanců. Definuje intervenční, komunikační a bezpečnostní postupy i následná preventivní opatření.

Vypracovala: Mgr. Pavla Macháčková, školní metodička prevence

Krizový plán školy

OBSAH

Prevence užívání návykových a psychoaktivních látek	6
Postup školy při výskytu podezřelé látky a při podezření na užití omamné látky žákem	7
Tabákové a nikotinové výrobky	8
Konkrétní postup školy při konzumaci tabákových a nikotinových výrobků ve škole.....	8
Alkohol	9
Konkrétní postup školy při konzumaci alkoholu ve škole	9
Konkrétní postup školy při nálezů alkoholu ve škole	10
Omamné a psychoaktivní látky	11
Konkrétní postup při konzumaci OPL ve škole.....	11
Konkrétní postup při distribuci OPL ve škole.....	13
Konkrétní postup při nálezů OPL ve škole	13
Krádeže	14
Vandalismus	16
Záškoláctví	17
Postup při vysoké absenci žáků nebo neomluvené absenci.....	18
Sebepoškozování	19
Postup školy při zjištění sebepoškozování	19
21 Poruchy příjmu potravy	21
Postup školy při zjištění poruchy příjmu potravy u žáka.....	22
Sebevražedné jednání	24
Co mám dělat, když se mi žák svěří, že chce spáchat sebevraždu	24
Vedení podpůrného rozhovoru ve škole	25
Co dělat, pokud žák neodpovídá a nechce mluvit/zjistíme započatý sebevražedný pokus	27
Co mám dělat, když mi někdo oznámí, že chce žák spáchat sebevraždu	27

Psychická krize, duševní onemocnění žáka	30
Postup školy.....	32
Doporučení pro „první“ kontakt s žákem	33
V jakém případě vyrozumět OSPOD/Policii ČR.....	34
CAN – syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte	36
Postup řešení při podezření na týrání, zanedbávání dítěte	38
Sexuální zneužívání	39
Postup při svěření se dítěte pedagogovi s pohlavním zneužitím.....	39
Domácí násilí v rodině dítěte	40
Doporučené postupy při podezření na domácí násilí.....	40
Krizový plán pro prevenci vzniku problémových situací týkajících se žáků s PAS	43
Postup školy pro prevenci vzniku problémových situací u žáků s PAS.....	44
Prevence nežádoucího chování, stresu, či afektu.....	44
Řešení školy	Chyba! Záložka není definována.
Prevence šikany	45
Postup při řešení počáteční šikany	46
Postup při řešení pokročilé šikany	47
Kyberšikana a další formy kybernetické agrese	49
Strategie školy při řešení kyberšikany.....	52
Vhodný postup pro oběť kyberšikany.....	54
Řešení kyberšikany z pohledu rodiče.....	55
Ohlašovací povinnost školy při výskytu šikany	56
Smrt ve škole - pozůstalá třída/škola (zemřel někdo ze školy)	59
Jak škola komunikuje s rodičem	59
Postup školy.....	59
Spolupráce s organizacemi	61
Vybrané kontakty	62

Krizový plán školy

Krizový plán školy je dokument, který specifikuje postup pracovníků školy po zjištění takového porušení školního řádu, které spadá do kategorie rizikového chování žáků a je součástí MPP školy. Obsahuje postupy, které přesně řeší některé krizové situace ve spojitosti s projevy rizikového chování žáků, které ve škole mohou nastat. Určuje konkrétní odpovědnost jednotlivých zaměstnanců. Definuje intervenční, komunikační a bezpečnostní postupy i následná preventivní opatření.

Krizový plán školy je veřejný dokument, v tištěné podobě volně přístupný jak pracovníkům školy ve sborovně, tak žákům a jejich zákonným zástupcům na školních webových stránkách. Současně je uložen v dokumentaci metodika prevence I. II. stupně.

Součástí Krizového plánu jsou informace pro pedagogy a zákonné zástupce, jak postupovat při podezření na rizikové chování u žáků, a kontakty na organizace poskytující pomoc. Krizový plán také obsahuje informace a postup pro žáky, kteří sami potřebují pomoc, nebo chtějí zamezit rizikovému chování vyskytujícím se v jejich školním prostředí.

Jedná se o především o následující rizikové chování:

- Nález a/nebo zjištěnou konzumaci tabákových, nebo alkoholických výrobků.
- Nález a/nebo zjištěnou konzumaci omamných a psychoaktivních látek (OPL).
- Vandalství.
- Krádež.
- Záškoláctví.
- Sebeпоškozování.
- Poruchy příjmu potravy.
- Sebevražedné jednání.
- Psychická krize, duševní onemocnění žáka.
- Syndrom CAN - syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte.
- Sexuální zneužívání.
- Domácí násilí.
- Krizový plán pro prevenci vzniku problémových situací týkajících se žáků s PAS.
- Šikana.
- Kyberšikana.
- Smrt ve škole - pozůstalá třída/škola (zemřel někdo ze školy).
- Spolupráce s organizacemi.
- Vybrané kontakty.

Pracovní tým:

- Ředitelka školy (ŘŠ) – Mgr. Michaela Kašíková
- Zástupci ředitelky školy – Mgr. Eva Kupská, Mgr. Marin Janoška, Mgr. Gabriela Ducháčková, Ph.D.
- výchovný poradce (VP) – Mgr. Martina Marková, Mgr. Michal Záboj.
- Speciální pedagožky – Mgr. Renata Svačinová, Bc. Jana Šperlinková.
- Školní metodik prevence (ŠMP) – Mgr. Pavla Macháčková, Ing. Zdeněk Urban.
- Školní psycholožka Mgr. Magdalena Pospíšilová.
- Sociální pedagožka Marie Daňková, DiS.
- Třídní učitelé (TU) a asistentky pedagoga (AP).
- Vychovatelky ŠD.

Zpracováno dle:

- Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže MŠMT č.j.: 21291/2010-28 a její přílohy č. 1 - 25 „Co dělat když...“
- Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č.j. MSMT-21149/2016.

Obecné postupy

- Třídní učitelé se zaměřují na identifikaci žáků, kteří spadají do rizikových skupin.
- Postupy řešení jsou přesně popsány v Krizovém plán, sankční rozpětí současně ve Školním řádu.
- **Vždy musí být sepsán záznam o situaci** (úrazu, rizikovém chování aj.) **se žákem, svědky** (učitelem, který problém zachytil).
- **Vždy musí být informováno vedení školy**, které v případě nutnosti informuje zřizovatele, škol. radu, nadřízený orgán a **školní poradenské pracoviště** (ŠMP, VP).
- **Sepsán záznam z jednání s rodiči** (VP, ŠMP nebo TU).

U postupů, jejichž povaha to vyžaduje, je třeba realizovat také praktický výcvik (např. výcvik pracovníků školy v poskytnutí první pomoci, krizové intervence, shromažďování a evakuace apod.).

Prevence je na naší škole zajišťována celoročně podle Minimálního preventivního programu školy, tento preventivní program školy je každý rok vyhodnocován. V prevenci rizikového chování žáků se zaměřujeme na předcházení rozvoje rizik, která by mohla směřovat k přestupkům či dokonce k trestným činům. Zjistí-li škola závažný přestupek nebo trestný čin, řeší jej podle dále uvedených postupů.

Prevence užívání návykových a psychoaktivních látek

V celém areálu školy v době vyučování i na všech akcích školou pořádaných platí zákaz vnášení, užívání, distribuce a jiné nakládání s **tabákovými výrobky, nikotinovými sáčky, CBD, HHC, kratomem** a jim podobnými látkami.

Postup školy vyplývající ze Zákona č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek s platností zákona od 1. 6. 2017.

Zákon zakazuje:

- § 8, ...kouřit ve veřejnosti volně přístupném vnitřním prostoru ve škole a školském zařízení. Zde se zakazuje používat i elektronické cigarety. Elektronickou cigaretou se zde rozumí výrobek, který lze použít pro užívání výparů obsahujících nikotin nebo jiných výparů (nemusí tedy obsahovat nikotin).
- § 11, ... prodávat nebo podávat alkoholické nápoje ve škole.
- § 18, Osobě, která je zjevně pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky a je ve stavu, v němž ohrožuje sebe nebo jinou osobu, majetek nebo veřejný pořádek, se zakazuje vstupovat a zdržovat se ... ve škole a školském zařízení. Zjistí-li vlastník prostoru školy a školského zařízení porušení tohoto zákazu, je povinen osobu, porušující zákaz vyzvat, aby v tomto jednání nepokračovala nebo aby prostor opustila. Tato osoba je povinna výzvy uposlechnout.
- § 19, Osoba, která vykonává činnost, při níž by mohla ohrozit život nebo zdraví svoje nebo jiné osoby nebo poškodit majetek, nebo ve vztahu k níž jiný právní předpis stanoví zákaz požívat alkohol nebo užívat jiné návykové látky, nesmí požívat alkoholické nápoje nebo užívat jiné návykové látky při výkonu této činnosti nebo před jejím vykonáváním, a to tak, aby zajistila, že tuto činnost nebude vykonávat pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky.
- § 20, Orientačnímu vyšetření a odbornému lékařskému vyšetření je povinna se podrobit osoba, u které je důvodné podezření, že je pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky.
- § 21 Vyzvat osobu k tomuto vyšetření může příslušník Policie ČR, strážník obecní policie, nebo zaměstnavatel.
- § 22, Orientační vyšetření může provést zaměstnavatel, odborné poskytovatel zdravotních služeb.
- Pokud se jedná o nezletilou osobu, bude ihned zavolána Záchraná služba, budou informováni zákonní zástupci, OSPOD a přivolána Policie ČR.

Oblast prevence užívání návykových látek

Všem osobám je v prostorách školy zakázáno užívat návykové látky, ve škole s nimi manipulovat. To neplatí pro případy, kdy osoba užívá návykové látky v rámci léčebného procesu, který jí byl stanoven zdravotnickým zařízením.

Požívání omamných a psychotropních látek (dále jen „OPL“) osobami mladšími 18 let je v České republice považováno za nebezpečné chování. Každý, kdo se ho dopouští, má nárok na pomoc orgánů sociálně-právní ochrany dětí.

- 1) V případě, kdy se škola o takovém chování dozví, bude tuto skutečnost hlásit zákonnému zástupci žáka.
- 2) Škola je povinna oznámit orgánu sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu obce skutečnosti, které nasvědčují tomu, že žák požívá návykové látky.
- 3) Distribuce dle § 187 trestního zákona a šíření OPL dle § 188 trestního zákona je v ČR zakázána a takové jednání je trestným činem nebo proviněním. Škola je povinna v takovém případě takový trestný čin překazít a učiní tak v každém případě včasným oznámením věci policejnímu orgánu.

Postup školy při výskytu podezřelé látky a při podezření na užití omamné látky žákem

- 1) Vytvořit podmínky pro předcházení výskytu případů užívání návykových látek v prostorách školy v době školního vyučování, včetně všech školních akcí i mimoškolní činnosti.
- 2) Zajistit bezpečnost a ochranu zdraví žáků před škodlivými účinky návykových látek v prostorách školy v době školního vyučování, včetně veškerých školních akcí.
- 3) Školním řádem školy a vnitřním řádem školského zařízení (dále jen „školní řád“) jasně vymezit zákaz užívání návykových látek ve škole, jejich nošení do školy.
- 4) Poskytovat žákům a zákonným zástupcům nezbytné informace nutné k zajištění jejich ochrany před tímto jevem.
- 5) Poskytovat žákům věcné a pravdivé informace o návykových látkách formou, která je přiměřená jejich rozumovému a osobnostnímu vývoji.
- 6) Působit na žáky v oblasti primární prevence užívání návykových látek.
- 7) Do veškerých poučení o bezpečnosti a ochraně zdraví zakotvit informace o nebezpečnosti užívání návykových látek a zákazu jejich užívání při všech činnostech souvisejících se školními aktivitami.

8) Poskytovat žákům, kteří mají s užíváním návykových látek problémy, jakož i jejich zákonným zástupcům, informace o pomáhajících institucích a možnostech řešení situace.

9) Při řešení případů souvisejících s užíváním návykových látek nebo distribucí OPL je třeba spolupracovat s dalšími zainteresovanými institucemi – Policie ČR, orgány sociálně-právní ochrany dětí, školská poradenská zařízení apod. V případech, které stanoví zákon, plnit ohlašovací povinnost směrem k orgánům činným v trestním řízení, orgánům sociálně-právní ochrany obce a zákonným zástupcům žáka.

A. Tabákové a nikotinové výrobky

Ve vnitřních i vnějších prostorách všech typů škol je zakázáno kouřit, používat elektronické cigarety a nikotinové výrobky. Kouřit zde nesmějí žádné osoby a není možné ani zřizovat kuřárny nebo místa pro kouření vyhrazená.

1) Prostor školy je označen viditelným textem doplněným grafickou značkou zákazu kouření. Takto jsou označeny vnitřní i vnější prostory.

2) Kouření v prostorách školy je zakázáno pod sankcemi uvedenými ve vyhlášce o základním vzdělávání.

Konkrétní postup školy při konzumaci tabákových a nikotinových výrobků ve škole

V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci tabákových/nikotinových výrobků nebo použití elektronické cigarety v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, postupuje pedagogický pracovník takto:

- 1) Primárně **zabrání** v další konzumaci.
- 2) Tabákový/nikotinový výrobek je třeba žákovi **odebrat** a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
- 3) Pedagogický pracovník sepíše o události **stručný záznam s vyjádřením žáka** (zejména odkud, od koho má tabákový výrobek), který založí školní metodik prevence do své agendy.
- 4) V případě porušení tohoto zákazu **informuje** třídní učitel **zákonného zástupce** nezletilého žáka.
- 5) V závažných případech (zejména s ohledem na věk nebo chování žáka) a jestliže se jednání opakuje, vyrozumí škola orgán-sociálně právní ochrany obce. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.

6) Z konzumace tabákových výrobků ve škole je třeba **vyvodit sankce stanovené školním řádem** - postupuje se podle vyhlášky pro příslušný stupeň vzdělávání. Za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno navádění jiných žáků k užívání tabákových a nikotinových výrobků.

B. Alkohol

Prodej nebo podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let je v ČR zakázáno. Zakázáno je rovněž osobám mladším 18 let alkohol nabízet, anebo je v konzumaci alkoholu podporovat.

Školním řádem škola stanovuje zákaz užívání alkoholu v prostorách školy v době školního vyučování i na všech akcích školou pořádaných.

Podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let může být trestným činem nebo přestupkem.

Konkrétní postup školy při konzumaci alkoholu ve škole

V případě, kdy je žák **přistižen při konzumaci alkoholu** v prostorách školy, v době školního vyučování nebo v rámci akcí pořádaných školou, postupuje pedagogický pracovník takto:

- 1) Primárně **zabrání** v další konzumaci.
- 2) Alkohol žákovi **odebere** a zajistí, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
- 3) Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností pedagogický pracovník **posoudí**, jestli mu nehrozí nějaké **nebezpečí**.
- 4) V případě, kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je **ohrožen na zdraví a životě**, zajistí škola **nezbytnou pomoc** a péči a volá **lékařskou službu první pomoci 155**.

V případě, že nehrozí akutní nebezpečí a ohrožení na životě a zdraví, postupuje pedagogický pracovník takto:

- 1) O události sepiše **stručný záznam s vyjádřením žáka** (zejména odkud, od koho má alkohol), který založí školní metodik prevence do své agendy a vyrozumí vedení školy, zákonného zástupce.
- 2) V případě, že žák **není schopný** pokračovat ve vyučování, **vyrozumí** škola ihned **zákonného zástupce** a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože **není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole**.

3) Jestliže **není zákonný zástupce dostupný**, vyrozumí škola **orgán sociálně právní ochrany dítěte** obce a **vyčká jeho pokynů**. Škola může od orgánu sociálněprávní ochrany dítěte obce vyžadovat pomoc.

4) **Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost**, že žák konzumoval alkohol ve škole i v **případě, kdy je žák schopen výuky**.

5) Jestliže se situace opakuje, splní škola **oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte**. Oznamovacím místem je příslušný odbor obecního úřadu místa bydliště žáka.

6) V případě uživatelského zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola potřebné **informace možnostech odborné pomoci** při řešení takové situace.

7) Z konzumace alkoholu ve škole je třeba vyvodit **sankce stanovené školním řádem**. Za nebezpečné a protiprávní jednání je **rovněž** považováno **navádění jiných žáků** k užívání alkoholických nápojů.

8) V případě podezření na **intoxikaci** žáka může pedagogický pracovník provést **orientační test na přítomnost alkoholu (dechová zkouška)**, ale pouze na základě předem **získaného souhlasu** zákonného zástupce s orientačním testováním žáka na přítomnost alkoholu. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem, jako je uvedeno od bodu 3. O události sepíše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka. Záznam předá ŠMP, který ho uloží do své agendy.

9) Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě **příchodu žáka do školy pod vlivem alkoholu**, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Konkrétní postup školy při nálezů alkoholu ve škole

V případě, kdy pracovníci školy **naleznou v prostorách školy alkohol**, postupují takto:

- 1) Tekutinu **nepodrobují žádnému testu** ke zjištění jeho chemické struktury.
- 2) O nálezů ihned uvědomí vedení školy.
- 3) Nalezenou tekutinu **uloží u vedení školy** pro případ usvědčujícího důkazu.
- 4) Zpracují stručný **záznam** o události.
- 5) Záznam uloží ŠMP do své agendy.

V případě, kdy pracovníci školy **zadrží u některého žáka alkohol**, postupují takto:

- 1) Zabavenou tekutinu **nepodrobují žádnému testu** ke zjištění její chemické struktury.
- 2) O nálezů ihned uvědomí vedení školy.
- 3) O nálezů sepíše stručný **záznam, s vyjádřením žáka**, u kterého byl alkohol nalezen, datum, místo a čas nálezů a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byl alkohol nalezen (nebo

který jej odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je **přítomna ředitelka školy nebo její zástupce**. Zápis záznamu založí školní metodik prevence do své agendy.

4) O nález **vyrozumí zákonného zástupce žáka**, a v případě, že se jedná o **opakovaný nález** u téhož žáka, vyrozumí i **orgán sociálně-právní ochrany dítěte**, kterým je obecní úřad obce.

5) V případě podezření, že alkohol obsahuje i jiné příměsi a byl nalezen u žáka, který se jím intoxikoval, předají **zajištěnou tekutinu přivolanému lékaři**.

C. Omamné a psychoaktivní látky

Zakázána je **výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace** omamných a psychoaktivních látek (dále jen OPL), a to bez ohledu na věk žáka a prostředí, ve kterém by k tomu docházelo. Zakázáno je rovněž **navádění** k užívání těchto látek.

Školním řádem a krizovým plánem **škola stanovuje zákaz užívání OPL** a jejich **distribuci i přechovávání**. Současně stanovuje **zákaz vstupu do školy pod jejich vlivem**. Z konzumace OPL ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno **navádění jiných žáků k užívání OPL**. Porušení zákazu bude vždy projednáváno na pedagogické radě za účelem hodnocení klasifikace chování žáka.

Ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychoaktivních látek a jedů podle § 187 a 188 a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, se sám vystavuje trestnímu stíhání. Překazít takový čin lze tím, že ho včas oznámí orgánům Policie ČR nebo státnímu zástupci.

Konzumace OPL ve škole:

- Konzumace = porušení školního řádu.
- **Konzument je nebezpečný sám sobě, distributor všem.**

Konkrétní postup při konzumaci OPL ve škole

V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci OPL v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, postupuje pedagogický pracovník takto:

- 1) Primárně **zabrání** v další konzumaci.
- 2) Návykovou látku je třeba žákovi **odebrat** a zajistit ji, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
- 3) Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, pedagogický pracovník **posoudí**, jestli mu nehrozí nějaké **nebezpečí**.

- 4) V případě, kdy je žák pod vlivem OPL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola **nezbytnou pomoc, péči a volá lékařskou službu první pomoci (155)**. Informuje okamžitě zákonného zástupce žáka a dohodne se na dalším postupu.
- 5) Jestliže nebezpečí nehrozí, sepíše **stručný záznam s vyjádřením žáka** (datum, místo, čas, jméno + podpis žáka), v případě, že žák odmítne, uvede toto do zápisu. Záznam založí ŠMP do své agendy.
- 6) **Vyrozumí vedení školy, zákonného zástupce.**
- 7) V případě, že žák není schopný pokračovat ve výuce, **vyrozumí škola zákonného zástupce** a vyzve jej, aby si žáka **vyzvedl**, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- 8) V případě, že žák **není schopný dbát pokynů** zaměstnanců školy, **vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl**, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- 9) Jestliže **není zákonný zástupce dostupný**, vyrozumí škola **orgán sociálně právní ochrany a vyčká jeho pokynů**. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.
- 10) **Zákonnému zástupci ohlásí** škola skutečnost, že žák konzumoval OPL ve škole i v případě, kdy je žák **schopen výuky** (dbát pokynů pracovníků školy).
- 11) Současně splní **oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte**. Oznamovacím místem je příslušný odbor obce podle místa bydliště žáka.
- 12) V případě uživateleva zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
- 13) Z konzumace OPL ve škole je třeba vyvodit **sankce stanovené školním řádem**. Nicméně je nutné **rozlišovat distributora od uživatele**. Uživatel je nebezpečný pouze sobě, distributor všem. Distribuce je trestným činem, užívání OPL je porušením školního řádu.
- 14) **Navádění jiných žáků k užívání návykových látek je považováno rovněž za nebezpečné a protiprávní jednání.**
- 15) V případě podezření na **intoxikaci** žáka může vedení školy kontaktovat **PČR**, která provede orientační **test na přítomnost OPL** (zkouška ze slin). Na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce, je možné provést orientační test na OPL pedagogickým pracovníkem. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem, jako je uvedeno od bodu 3. O události sepíše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka. Záznam založí školní MP do své agendy.
- 16) Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě **příchodu** žáka do školy **pod vlivem OPL**, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Konkrétní postup při distribuci OPL ve škole

Distribuce OPL je v České republice považována za **protiprávní jednání**. Je proto zakázána a může být kvalifikována jako trestný čin. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující.

Přechovávání OPL je také vždy **protiprávním jednáním**. Množství, které u sebe žák v danou chvíli má, je rozhodující pro to, aby toto protiprávní jednání bylo blíže specifikováno buď jako **přestupek** nebo v případě množství většího než malého jako **trestný čin**, ale toto množství nemusí mít žádný vliv na **kázeňský postih**, který je stanovený školním řádem.

V případě, kdy má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci OPL, postupuje takto:

- 1) **Informuje vedení školy.**
- 2) Sepíše stručný **záznam** a předá ŠMP, který ho uloží do své agendy.
- 3) Škola musí o této skutečnosti vždy **vyrozumět** místně příslušné oddělení **Policie ČR**, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu.
- 2) Jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let nebo bylo namířeno proti osobě mladší 18 let, **vyrozumí** škola také **zákonného zástupce a orgán sociálně-právní ochrany obce**.
- 3) Pokud v rámci tohoto podezření zajistí pracovníci školy nějakou látku, postupují způsobem popsáním níže.

Konkrétní postup při nálezů OPL ve škole

V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy látku, kterou považují za omamnou nebo psychoaktivní, postupují takto:

- 1) Látku **nepodrobují žádnému testu** ke zjištění její chemické struktury.
- 2) O nálezů ihned uvědomí **vedení školy**.
- 3) Za přítomnosti dalšího pracovníka školy **vloží látku do obálky**, napíše datum, čas a místo nálezů. Obálku přelepí, přelep opatří razítkem školy a svým podpisem a uschovají ji do školního trezoru.
- 4) O nálezů **vyrozumí Policii ČR**, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.

V případě, kdy pracovníci školy zadrží u některého žáka látku, kterou považují za omamnou nebo psychoaktivní, postupují takto:

- 1) Zabavenou látku **nepodrobují žádnému testu** ke zjištění její chemické struktury.

- 3) O nálezu ihned uvědomí **vedení školy**.
- 4) O nálezu sepíše **stručný záznam s vyjádřením žáka**, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nálezu a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena (nebo který látku odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomna ředitelka školy nebo její zástupce.
- 5) Stručně sepsaný záznam uloží ŠMP do své agendy.
- 4) O nálezu **vyrozumí Policii ČR**, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky a informuje **zákonného zástupce žáka**.
- 5) V případě, že je **látka nalezena u žáka**, který se jí intoxikoval, **předají látku** zajištěnou výše uvedeným postupem, přivolanému **lékaři**. Může to usnadnit léčbu, neboť u řady jedů jsou známy protijedy. Další postup nutný k **identifikaci** látky pak zajistí **Policie ČR**.

V případě, kdy pracovníci školy mají podezření, že některý z žáků má nějakou OPL u sebe, postupují takto:

- 1) Jedná se o **podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku**, a proto řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR.
- 2) **Bezodkladně vyrozumí Policii ČR**, zkonzultují s ní další postup a informují zákonného zástupce žáka.
- 3) Žáka **izolují od ostatních a do příjezdu Policie ČR** je nutné mít ho **pod dohledem**. U žáka v žádném případě **neprovádějí osobní prohlídku** nebo prohlídku jeho věcí.

Výchovná opatření:

V souladu s aktualizovaným školním řádem.

Krádeže

Krádeže, zejména mobilních telefonů, je nejčastější formou protiprávního jednáním, se kterými se lze v prostředí škol setkat.

Postup školy k prevenci krádeží

Krádeže jsou protiprávním jednáním, a jakmile se škola o takovém jednání dozví, bude tuto skutečnost hlásit orgánům činným v trestním řízení, nebo doporučí poškozenému (jeho zákonnému zástupci), aby se na tyto orgány obrátil. Nošení cenných věcí (zejména věcí malých rozměrů) do školy je rizikové chování, které může vést k jejich odcizení. Škola doporučuje

žákům nenosit do školy cenné věci, které nesouvisí s vyučováním a vzděláváním, ve výjimečných případech je mohou odkládat na místa k tomu určená. Pokud takové místo žáci nemají stanoveno, platí pro ně zákaz odkládání těchto věcí

Pedagogové vedou žáky k tomu, aby dokázali protiprávní jednání rozpoznat, byli všímvaví vůči svému okolí a v případě, kdy budou svědky takového jednání, ohlásili věc pedagogickému pracovníkovi školy.

Postup při nahlášení krádeže žákem

- 1) Ztráty věcí hlásí žáci neprodleně svému třídnímu učiteli. Žáci dbají na dostatečné zajištění svých věcí – uzamykání šatních skříněk a tříd.
- 2) O krádeži a jejím šetření provede pedagog záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti. Zápis se založí do dokumentace školního poradenského pracoviště.
- 3) Každý, kdo se dopustí krádeže na školní půdě, by měl mít možnost pohovořit si o svém jednání s ředitelem nebo ředitelkou školy.
- 4) S náhradou způsobené škody pedagogové postupují jako u vandalismu. **Preferují nápravu vztahu mezi poškozeným a zlodějem** a trvají na tom, aby zloděj věc vrátil přímo poškozenému, omluvil se a nabídnul za své chování nějakou kompenzaci.
- 5) **Zákonné zástupce** zloděje **vyrozumí škola** vždy až poté, kdy bude přesně znát příčiny, které dítě k takovému chování vedly a to zejména v případě menších dětí.
- 6) Jestliže se jedná o **škodu většího rozsahu**, vyrozumí vedení školy **Policii ČR** a oznámí podezření na spáchání přestupku proti majetku, případně trestného činu majetkové povahy.
- 7) Věc předat orgánům činným v trestním řízení (ohlásit na místní nebo obvodní oddělení Policie ČR), nebo poučit poškozeného žáka (jeho zákonného zástupce), že má tuto možnost.
- 8) V případě, že je znám pachatel, je třeba nahlásit věc **orgánu sociálně-právní ochrany** (byl-li pachatel mladší 18 let).

V případě, že je ukradena věc **menší hodnoty než 5000,- Kč** a je to **bez použití násilí** (překonání překážky), není to vloupání a jedná se o **přestupek proti majetku**. V případě, že je ukradena věc **menší hodnoty než 5000,- Kč** a je to **s použitím násilí** (vypáčená skříňka, šatna, šuplík) nebo **násilí vůči osobě a snaha zmocnit se věci** (loupež), jedná se vždy o **trestný čin**. Škoda na odcizené věci **od 5000,- Kč výše** je **trestným činem krádeže**.

Výchovná opatření:

V souladu s aktualizovaným školním řádem.

Vandalismus

Ničení školního majetku je nejčastější formou protiprávního jednáním, se kterým se lze v prostředí škol setkat.

Postup školy k prevenci vandalismu

Každý je odpovědný za škody, které svým jednáním způsobil, a proto po něm bude škola požadovat náhradu, jestliže škodu způsobil úmyslně nebo z nedbalosti. V poučeních o bezpečnosti a ochraně zdraví je třeba se problematice vzniklých škod věnovat a žáky opakovaně upozorňovat na jednání, které k poškození majetku vede a jak se takovému jednání vyhnout.

Postup školy při vzniku škody

- 1) Jakmile vznikne škoda na školním majetku, je třeba o celé záležitosti vyhotovit záznam a pokusit se odhalit viníka.
- 2) V případě, že viníka škola zná, může na něm (jeho zákonném zástupci) vymáhat náhradu škody.
- 3) U škod, které se dají nahradit tak, že je opraví sám žák nebo žákyně, bude pedagog preferovat tento způsob náhrady škody.
- 4) Jestli žák nebo žákyně, kteří škodu způsobili, **nejeví ochotu k její nápravě**, případně je škoda takového rozsahu, že věc nelze svépomocně opravit, **vyrozumí TU o tomto chování zákonné zástupce** žáků a žákyň a dohodne s nimi způsob náhrady škody.
- 5) Jestliže se jedná o **škodu většího rozsahu** a ten, kdo ji způsobil, **není ochotný škodu nahradit, vyrozumí vedení školy Policii ČR** a oznámí podezření na spáchání přestupku proti majetku, případně trestný čin majetkové povahy. V případě, že nedojde mezi zákonnými zástupci žáka a školou k dohodě o náhradu škody, může škola vymáhat náhradu **soudní cestou**.
- 6) O způsobené škodě **provede TU záznam**, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti, a kopie záznamu bude v dokumentaci školního poradenského pracoviště.
- 7) V případech, kdy se jedná o **opakované jednání** a výchovná a další opatření, která zvolila škola, neměla žádný účinek, oznamuje vedení školy toto jednání **OSPOD**.

Výchovná opatření:

V souladu s aktualizovaným školním řádem.

Záškoláctví

Záškoláctví nabývá řady podob, různé jsou také jeho důvody a je možné v něm dále rozlišovat:

a) Záškoláctví pravé – žák do školy nedorazí, ačkoli rodiče si myslí, že do školy šel a účastnil se vyučování.

b) Záškoláctví skryté – žák do školy nedorazí, a to s vědomím rodičů. Tento jev může mít více příčin, od odmítavého postoje rodičů ke vzdělání či ke škole, přes neschopnost rodiče prosadit vůči dítěti svou vůli, potřebu výpomoci dítěte v domácnosti, až po případy, kdy děti úspěšně předstírají zdravotní komplikace. Vzhledem k tomu, že v těchto případech rodiče žákovu nepřítomnost omlouvají, vyžaduje odhalování tohoto nežádoucího jevu zvýšenou pozornost ze strany pedagogických pracovníků, které není možné omezit pouze na přijetí omluvenky (žákovi bývá pravidelně nevolno např. v termínech písemných prací z určitého předmětu apod.).

c) Záškoláctví interní – žák do školy dorazí a během vyučování na určitý časový úsek (např. na některou hodinu) odejde. Tento jev bývá rovněž označován jako „útěk ze školy“.

d) Záškoláctví impulzivní – žák se rozhodne náhle, impulzivně. Neúčast ve vyučování je jeho bezprostřední reakcí na okamžitý podnět.

e) Záškoláctví plánované – jedná se o promyšlené, dopředu naplánované jednání, jehož prostřednictvím se žák účelově vyhýbá situacím spojeným se školou (zkoušení, určitý předmět, kontakt s určitou osobou – neoblíbený učitel, jiný zaměstnanec školy, jiný žák).

TU musí být informován o nepřítomnosti žáka **nejpozději třetí kalendářní den**. Pozdější dodatečné snahy omluvy jsou v rozporu se zákonem a tedy nepřípustné.

Je vhodné, aby se **škola pokusila zjistit skutečnosti vedoucí k záškoláctví**. Pokud to je v kompetenci školy, škola se pokusí problém vyřešit (např. šikana).

Škola může požadovat, pokud to považuje za nezbytné, jako přílohu k omluvence zákonného zástupce ze zdravotních důvodů předložení **lékařského potvrzení**. Toto je možné pouze, pokud to upravuje školní řád.

Podle § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, je škola povinna bez zbytečného odkladu oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností (tedy v praxi OSPOD), pokud se dozví o skutečnostech uvedených v § 6 téhož zákona (typicky zanedbávání školní docházky, nemravný život, zneužívání návykových látek, násilí), a to **v případě, že trvají po takovou dobu, nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí** nebo jsou anebo **mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí**.

Na **OSPOD** tedy škola hlásí jen závažnější případy. Jinak platí, že situaci **vyhodnocuje přestupkový orgán**, který sám se případně obrátí na OSPOD.

Pokud se škole nepodaří problém týkající se povinné školní docházky vyřešit vlastními silami a k cíli nevede ani svolání výchovné komise, škola v případě podezření ze spáchání přestupku může k příslušnému orgánu **podat podnět k zahájení řízení o přestupku**, tj podnět k zahájení řízení z moci úřední ve smyslu § 42 správního řádu.

Na **Policii ČR nebo státní zastupitelství** se škola obrací pouze v **nejzávažnějších případech**. Při předání jinému orgánu škola rovněž poskytne zprávu, v níž je problematické chování popsáno, a záznam o opatřeních školy k řešení výchovného problému nezletilého žáka.

Postup při vysoké absenci žáků nebo neomluvené absenci

Absence 100 hodin:

B) Bezproblémový žák, odůvodněná absence

- 1) TU oznámí absenci ZŘŠ a ŘŠ)
- 2) TU pozve zákonného zástupce na os. pohovor za účasti VP/MP/sociální pedagoga - zhodnotí prospěch, konzultují, zda žák či rodič potřebuje nějakou formu podpory ze strany školy, případně nastaví potřebná opatření.
- 3) TU sepiše zápis o pohovoru se ZZ, účastníci pohovoru podepíší zápis.

B) Žák s nejasným původem absencí

- 1) TU oznámí e-mailem ZŘŠ a ŘŠ.
- 2) ŘŠ vystaví písemné rozhodnutí Omlouvání absencí žáka lékařem (pro zákonného zástupce).
- 3) TU pozve zákonného zástupce na os. pohovor za účasti VP/MP/sociální pedagoga – zhodnotí prospěch, konzultují, zda žák či rodič potřebuje nějakou formu podpory ze strany školy, případně nastaví potřebná opatření.
- 4) TU sepiše zápis o pohovoru se ZZ, účastníci pohovoru podepíší zápis.
- 5) TU předá rozhodnutí ŘŠ Omlouvání absence žáka lékařským potvrzením.
- 6) Dle potřeby TU předá ŘŠ podklady pro komunikaci s OSPOD.

Neomluvená absence:

- 1) TU vyzve zákonného zástupce k omluvení absence.
- 2) TU oznámí neomluvenou absenci e-mailem ZŘŠ a ŘŠ.
- 3) TU pozve zákonné zástupce na os. pohovor za účasti VP/MP/sociální pedagoga–nastaví potřebná opatření.

- 4) TU sepiše zápis o pohovoru se ZZ, účastníci pohovoru podepíší zápis.
- 5) Předat ŘŠ podklady pro komunikaci s OSPOD.

Výchovná opatření:

V souladu s aktualizovaným školním řádem.

Sebepoškozování

Existují různé způsoby sebepoškozování (dále také jako SP) s rozdílnou závažností poškození.

Nejčastěji pozorovaným sebepoškozujícím (automutilačním) chováním je:

- Stopy na kůži např. popáleniny, řezné rány (např. žiletkou), jizvy, do krve okousané nehty.
- Nepřiměřené oblečení (dlouhé rukávy v létě...).
- Nárůst známek deprese.
- Neuvěřitelné historicky.

Jinými formami jsou:

- Škrábání.
- Píchání jehlou.
- Rozrušování hojících se ran.
- Značkování rozpáleným kovem nebo například značkovací pistolí.
- Obrušování popálené kůže.
- Kousání, údery, nárazy.
- Dlouhání, tahání kůže a vlasů/ochlupení aj.

Z psychologického hlediska lidé, kteří se poškozují, často trpí chronickou úzkostí, mají sklon k podrážděnosti, sami sebe nemají rádi/sami sebe znehodnocují, jsou přecitlivělí na odmítnutí, mívají chronický vztek, obvykle na sebe, mají sklon potlačovat zlost, mívají intenzivní agresivní pocity, které výrazně odsuzují a často potlačují nebo obracejí proti sobě, bývají impulzivnější a mívají oslabenou schopnost kontrolovat impulzy, bývají depresivní a mívají sebevražedné/sebedestruktivní sklony, cítí se slabí, bezmocní.

Postup školy při zjištění sebepoškozování

A) Není-li žák aktuálně ohrožen:

- 1) Ihned oznámit vedení školy, ŠMP, VP, školní psycholožce.
- 2) Pedagog sepiše stručný záznam, zápis založí ŠMP do své agendy.
- 3) Vyrozmět zákonného zástupce a předat kontakty na krizová centra, Linky důvěry, psychiatra aj.
- 4) Motivovat žáka i rodinu k vyhledání odborné pomoci (řešení vždy patří do rukou specialisty – krizové centrum, psycholog./psychiatr. ambulance).
- 5) ŠMP konzultuje postup s OMP (okresní metodik prevence).

B) V případě přímého rizika zranění nebo smrti (žiletka v ruce, mluví o sebevraždě atd.):
Ihned volat RZS - 155, Policii ČR, oznámit ohrožení na OSPOD.

Prevence SP

- Posilovat schopnost dětí zvládat zátěž, naučit se obracet na druhé.
- Navazovat vztahy, pociťovat sounáležitost.
- Stanovit jasné hranice a pravidla.
- Všímat si projevů naznačujících sebepoškozování.
- SP je tolerováno, ale vede ke konkrétním důsledkům (žák může kdykoli přijít za učitelem pociťuje-li nutkání se poškodit, v případě, že se poškodí, vždy bude informován zákonného zástupce).

Nevhodný postup – sankce, ignorace, snaha okamžitě odstranit sebepoškozující chování, zákazy, tresty.

Možnosti pomoci

Dostupná psychiatrická či psychologická ambulance – ideálně s doporučením od dětského/dorostového lékaře, resp. po telefonickém objednání rodiči (nutno počítat s čekacími lhůtami, zejména pokud bude konzultace hrazena zdravotní pojišťovnou).

Krizová centra

- Krizové centrum pro děti a dospívající
Telefon: 541 229 298 nebo 723 006 004
Web: <http://www.krizovecentrum.cz>
Hapalova 4, Brno 621 00
- Krizové centrum Spondea (Sýpka 25, Brno – Černá Pole, tel. 541 235 511, 608 118 088, krizovapomoc@spondea.cz)

Linky důvěry (níže jsou vybrány linky důvěry, na něž mohou volat děti i dospělí)

- **Linka bezpečí 116111** Nonstop pro děti a studenti do 25 let včetně
Chat: <https://chat.linkabezpeci.cz> - denně 09:00-13.00 a 15:00-19:00 E-mailové poradenství: pomoc@linkabezpeci.cz Web: <https://www.linkabezpeci.cz/>
- **Telefonická krizová intervence KC Spondea** – tel. 541 235 511, 608 118 088, chat www.chat.spondea.cz
- **Linka pro rodinu a školu** (Cesta z krize): 116 000 nonstop pomoc dospělým ohledně dětí - pro rodiče, příbuzné, pedagogy

Terapie pod Špilberkem

Psychologické centrum sdružující několik psychologů poskytujících péči klientům všech věkových kategorií a pracujících se širokým spektrem psychologické problematiky.

Adresa s. r. o. Údolní 5, 1. a 2. patro Brno 602 000 e-mail: info@terapiepodspilberkem.cz

www.terapiepodspilberkem.cz

Poruchy příjmu potravy

Poruchy příjmu potravy (PPP) se často rozvíjejí pomalu a nenápadně, často v návaznosti na nevhodné jídelní návyky vrstevníků. Výrazný vliv mají sociálních sítí i vliv rodiny.

Mentální anorexie

Je porucha charakterizovaná zejména úmyslným snižováním tělesné hmotnosti. Základním kritériem anorexie je nízká tělesná hmotnost (alespoň o 15 % nižší, než odpovídá věku a výšce). Postupně redukuje příjem kalorických potravin, nadměrně se zabývá kontrolou jídla, snadno se cítí přejedeni často i stále častější je zvýšený energetický výdej, nepřiměřená kompulsivní pohybová aktivita.

Atypická mentální anorexie

Poruchy, které splňují některá kritéria mentální anorexie, ale celkový klinický obraz jim neodpovídá. Není přítomný některý z klíčových příznaků, jako je například strach ze ztloustnutí, ale je vidět výrazný váhový úbytek a chování, směřující k redukci váhy. Pacient také může mít normální váhu, ale ve skutečnosti je podvyživen, protože trpí nedostatkem živin.

Mentální bulimie

Porucha charakterizovaná zejména opakujícími se záchvaty přejídání, spojenými s cravingem (nezvladatelnou touhou po přejedení jako u jiných závislostí) a následným purgativním chováním (aktivitou směřující k rychlému vydání přijatých kalorií) s pocity viny, selhání a ztráty kontroly nad jídlem. Vyskytuje se zvracení, nadměrná kontrola hmotnosti, přísné diety, hladovky nebo intenzivní cvičení.

Psychogenní přejídání

Může vést k obezitě a může předcházet nebo se rozvinout po mentální anorexii i bulimii. Přejídání velkým množstvím potravy v krátkém čase není následováno purgativními symptomy.

ARFID

Pro onemocnění je typická ztráta zájmu o jídlo a vyhýbavé chování, výrazná vybíravost a strach z nepříjemných následků jedení. Vzniká v dětském věku, není věkový limit. U dětí vede k zastavení růstu i nárůstu hmotnosti a nedostatečné výživě, významné ztrátě hmotnosti. Podobné projevy jako u anorexie a bulimie, bez poruchy vnímání vlastního těla nebo touhy po snižování hmotnosti, ale s podobným psychosociálním dopadem.

Bigorexie

Psychická porucha, která je jednoduše označována jako obrácená anorexie. Pacienti s poruchou vnímání vlastního těla si připadají málo silní a svalnatí, jejich ideály jsou posilovány nereálnými představami a požadavky prezentovanými v médiích a na sociálních sítích, nutkavým cvičením a často i tajnou konzumací anabolických steroidů. Rozvoj příznaků je postupně vede k sociálnímu stažení, obavám z odhalování těla před druhými, pocitům nespokojenosti a selhání a posléze i vážným tělesným problémům.

Ortorexie

Porucha jídelního chování spočívající v patologické fixaci na konzumaci zdravé výživy - kvality oproti kvantitě. Riziko stigmatizace je podobné jako u ostatních poruch příjmu potravy. Ve čtvrtině případů lze příznaky poruchy identifikovat v začátcích mentální anorexie nebo bulimie.

Pica

Označuje požívání nestravitelných látek (např. vaty, hlíny, hoblin). Může být příznakem jiné psychiatrické poruchy (autismus, mentální retardace) nebo se vyskytovat jako izolované psychopatologické chování v rámci diagnózy jiné poruchy příjmu potravy.

Postup školy při zjištění PPP

- 1) Učitel **vyrozumí zákonného zástupce, předá kontakty** na krizová centra, kontaktní centra Linky důvěry, psychiatra.
- 2) **Motivovat** žáka i rodinu **k vyhledání odborné pomoci** (řešení vždy patří do rukou specialisty – krizové centrum, psycholog./psychiatr. ambulance).
- 3) **Doporučit (popř. zprostředkovat) kontakt se školním psychologem, psychologem nebo lékařem, nejlépe specializované pracoviště.**
- 4) Pedagog není terapeut, **zprostředkuje** ale **dítěti a rodině zpětnou vazbu o některých jídelních zvyklostech**, může pomoci předcházet šikaně pro fyzický vzhled a výkon (zejména učitelé tělocviku).

Prevence PPP

- 1) Opatrně se pouštět do oblasti „zdravé výživy“ a redukce hmotnosti. Doporučení mohou být jednostranně, přehnaně interpretována a mohou vést k ortorexii (viz výše).
- 2) Učitel je dítěti také sám vzorem, stravuje-li se ve školní jídelně s dětmi.

- 3) **Nevhodné jsou příběhy nemocných v rámci všeobecné primární prevence** realizované v programech ve třídách s cílem odradit od rizikového chování. Není to účinné a může vést naopak k nápodobě.

Možnosti pomoci

Dostupná psychiatrická či psychologická ambulance – ideálně s doporučením od dětského/dorostového lékaře, resp. po telefonickém objednání rodiči (nutno počítat s čekacími lhůtami, zejména pokud bude konzultace hrazena zdravotní pojišťovnou).

Kontaktní centrum Anabell

Služba je určena rodinám s dítětem ve věku 0–18 let s psychickými obtížemi nebo se specifickými projevy chování. Adresa: Masarykova 506/37, 602 00 Brno (určena klientům s pobytem na území Brna–města). Brno: 724 824 619 Praha: 775 904 778 Ostrava: 602 236 457, e-mail: posta@anabell.cz

Linka Anabell: 774 467 293 telefonická krizová pomoc pro problematiku spojenou s okruhem poruch příjmu potravy

Terapie pod Špilberkem

Psychologické centrum sdružující několik psychologů poskytujících péči klientům všech věkových kategorií a pracujících se širokým spektrem psychologické problematiky. Adresa s. r. o. Údolní 5, 1. a 2. patro Brno 602 000 e-mail: info@terapiepodspilberkem.cz
www.terapiepodspilberkem.cz

Krizové centrum pro děti a dospívající, telefon: 541 229 298 nebo 723 006 004
Web: <http://www.krizovecentrum.cz> Hapalova 4, Brno 621 00

Krizové centrum Spondea: 608 118 088; www.chat.spondea.cz; linka pro rodiny a děti; Sýpka 25, Brno – Černá Pole

Linky důvěry (níže jsou vybrány linky důvěry, na něž mohou volat děti i dospělí)

- **Linka bezpečí 116111 Nonstop** pro děti a studenti do 25 let včetně
Chat: <https://chat.linkabezpeci.cz> - denně 09:00-13.00 a 15:00-19:00 E-mailové poradenství: pomoc@linkabezpeci.cz Web: <https://www.linkabezpeci.cz/>
- **Telefonická krizová intervence KC Spondea** – tel. 541 235 511, 608 118 088, chat www.chat.spondea.cz
- **Linka pro rodinu a školu (Cesta z krize):** 116 000 nonstop pomoc dospělým ohledně dětí - pro rodiče, příbuzné, pedagogy

Sebevražedné jednání

SEBEVRAŽEDNÉ JEDNÁNÍ SUICIDIUM = „záměrný a sebepoškozující akt, při němž si osoba, která se ho dopouští, nemůže být jista, zda jej přežije“ (Koutek a Kocourková, 2003).

Dva klíčové znaky sebevražedného jednání

- Dobrovolný a vědomý úmysl ukončit život.
- Cílevědomost jednání vedoucího ke smrti (proto například člověk, který v psychotické atace vyskočí z okna ve snaze „zachránit se“ před halucinovaným nebezpečím, sebevrahem není – v takovém případě mluvíme o sebezabití).

Rizikové faktory

- Schizofrenie a psychotické poruchy (též toxická psychóza).
- Poruchy osobnosti (zejména emočně nestabilní).
- Poruchy nálad (při těžké depresi je sebevražda 5x častější než u běžné populace).
- Neurotické poruchy (zvláště akutní reakce na stres a posttraumatická stresová porucha).
- Sebevražedný pokus v osobní anamnéze.
- Sebevražda v rodinné historii či mezi blízkými přáteli.
- Nevyléčitelné onemocnění či tělesný handicap.
- Závislost (psychoaktivní látky, gambling, sebepoškozování apod.).

Prevence

A) Nespecifická prevence:

- Třídnické hodiny, komunitní kruh.
- Práce s emocemi (Jak poznám, že mi není dobře? Co mě tíží, co mi pomáhá?)
- práce s pravidly.
- Podpora bezpečí a dobrých vztahů (přístup k žákům každého učitele, konfliktní a problémové situace řešit hned, otevřeně komunikovat).

B) Specifická prevence:

- Mluvit o tématu sebevražd – odtabuizovávat, otevírat téma – mluvit o tom jako o možném řešení, ale nezvratném, fatálním.
- Dávat prostor pro otázky, myšlenky a postoje spojené s tématem sebevražd - mluvit o stresových situacích - učit děti, jak zvládat stresové situace - nácvik copingových strategií - otevřeně komunikovat a spolupracovat se zákonným zástupcem.

Co mám dělat, když se mi žák svěří, že chce spáchat sebevraždu

- 1) Nutno **zhodnotit situaci** => s žákem dále komunikovat, zjistit, jestli už o tom s někým mluvil, zjistit, jak o tom přemýšlel, co má v plánu.
- 2) **Podpůrný rozhovor** může provést školní psycholog nebo členové ŠPP:

- Dítě vyslechnout, uznat, že to má těžké, nabídnout mu podporu, situaci a důvody dítěte nezlehčovat a nesrovnávat s někým jiným.
 - Dítěti neslibovat, že to nikomu neřeknu – mám **oznamovací povinnost** – tuto povinnost **vysvětlit!**
 - Ve většině případů se dítě svěří proto, že hledá pomoc.
 - Během rozhovoru zkuste **společně hledat zdroje pomoci** – na koho se dítě může ve svém okolí obrátit, s kým může své potíže probrat, jaké **organizace** mu mohou pomoci.
- 3) Dítěti **nabídnout podporu ŠPP, kontakt na krizovou linku, zajistit další práci s dítětem**
 - 4) Situaci **oznámít zákonným zástupcům** – doporučit odbornou pomoc (psychiatr, klinický psycholog, příp. pediatr)
 - 5) **Situaci konzultovat s OSPOD**
 - 6) **Sepsat zápis, předat ŠMP, informovat vedení školy**

Vedení podpůrného rozhovoru ve škole

Podpůrný rozhovor vedený pedagogem si můžeme představit jako dvě na sebe navazující části, kde pedagog **naslouchá, klade citlivě otázky, poskytuje podporu a vyjadřuje empatii**. V první části jde o navázání kontaktu, tzn. běžný začátek rozhovoru, kde vyjadřujeme zájem o žáka:

A) Navázání kontaktu, zájem o žáka - specificky zaměřené otázky: ¹

„Můžu s tebou chvíli mluvit?“

„Mám pocit, že se v poslední době trápíš...“

„Mám o tebe strach...“

„Vidím, že se v poslední době straníš ostatních...“

„Pozoruji na tobě změny v poslední době... neděje se něco?“

„Pojďme si popovídat...“

B) Náslech, empatie, podpora - specificky zaměřené otázky, např.:

„Děkuji, že mi říkáš, jak se cítíš a co prožíváš... chápu to správně, že to, co mi říkáš, znamená, že si chceš ublížit? Pochopil jsem to správně?“

„Slyšel/a jsem, že říkáš, že už nechceš žít... co jsi tím myslel?“

„Když o tom takhle mluvíš, znamená to, že si chceš ublížit? Znamená to, že se teď bavíme o sebevraždě?“

¹ Vybrané otázky jsou pouze inspirace, jak o tématu sebevraždy mluvit. Nejde o přesný manuál, který by měl pedagog následovat otázku po otázce. Často v rozhovoru stačí položit jen pár otázek

Specificky zaměřené otázky, které jsou ale určeny pro pracovníky ŠPP:

„Napadlo tě někdy, že by ses tady na to chtěl vykašlat/ nežít?“

„Přál sis někdy být mrtvý nebo se už neprobudit?“

„Přemýšlíš o sebevraždě?“

„Už sis někdy nějak ublížil?“

„Přemýšlel jsi nad tím, jak bys to udělal?“

(Touto otázkou mapujeme míru sebevražedných tendencí - způsob sebevraždy).

„Přemýšlel jsi nad tím, kdy bys to udělal?“

(Touto otázkou mapujeme míru sebevražedných tendencí - datum/čas sebevraždy).

„Jak často tě to napadá?“

(Touto otázkou mapujeme intenzitu sebevražedných myšlenek)

„Udělal jsi někdy něco, co by vedlo k ukončení tvého života?“

(Touto otázkou mapujeme, zda si již žák nějak ublížil či zda má např. nashromážděné prostředky k ukončení jeho života.).

- **Do rozhovoru o sebevraždě patří i ticho.**
- Žáci nejvíce potřebují cítit, že jim někdo naslouchá a že nejsou v situaci sami.
- **Zásadní je neslibovat žákovi naprostou důvěrnost informací (Slibuji, že to zůstane mezi námi...),** i když si pedagog musí být vědom citlivosti údajů, které mu žák sděluje.
- Slíbení důvěrnosti a její následné prolomení mohou žáci vnímat jako zásadní **narušení důvěry.**
- Pedagog tedy nejedná za zády žáka, ale **domlouvá se společně s ním na dalším postupu tak, aby situace byla bezpečná a žák měl stále možnost nějaké kontroly.**

Otázky, které se ptají na způsob nebo čas příp. sebevražedného jednání, stejně jako otázka na intenzitu sebevražedných myšlenek, nám ukazují, kde v sebevražedném procesu se žák zhruba pohybuje a jaká je **míra rizika sebevražedného chování.** Zda má jen myšlenku na to, že by už nemusel žít, nebo zda má pečlivě naplánovaný způsob, čas a místo sebevraždy. V druhém případě je žák již ve vyšším riziku sebevraždy (střední až vysoké riziko – suicidální tendence).

Co dělat, pokud žák neodpovídá a nechce mluvit

- Zeptejte se, zda není **ve škole někdo jiný, s kým by mluvil radši**, a můžete nabídnout, že daného člověka společně najdete.
- Obvykle žáci mají tendenci se svěřit pedagogům, se kterými mají **dobrý vztah**.

Pokud zjistíme započatý sebevražedný pokus (intoxikace, zranění)

- 1) **VOLÁME RYCHLOU ZÁCHRANOU SLUŽBU 155!**
- 2) Při rozrušení zajistíme základní **zklidnění**
- 3) Poskytujeme **první pomoc**
- 4) Informujeme **zákonné zástupce**
- 5) Informujeme **OSPOD**
- 6) Zajistíme **péči sami pro sebe** => krizová linka, psycholog
- 7) **Sepsat zápis, předat ŠMP, informovat vedení školy**

Co mám dělat, když mi někdo oznámí, že chce žák spáchat sebevraždu

- 1) **Zjistit, co o celé situaci dotyčný ví**, s kým o tom mluvil, jaké kroky podnikl.
- 2) **Podpořit dítě oznamovatele** – poděkovat za oznámení, vysvětlit další kroky, **předat kontakty na krizovou linku**, doporučit ŠPP, zůstat s ním v kontaktu => lze prodiskutovat, co bude oznamovatel (dítě) dělat, pokud ho bude dítě se sebevražednými tendencemi opět kontaktovat (odkazovat na odbornou pomoc, krizovou linku, nabídnout aplikaci nepanikar.eu).
- 3) **Vysvětlit oznamovací povinnost**.
- 4) **Informovat zákonné zástupce** dítěte se sebevražednými tendencemi.
- 5) Kontaktovat **OSPOD nebo PČR**.
- 6) **Sepsat zápis, předat ŠMP, informovat vedení školy**.

MÍRA RIZIKA SEBEVRAŽDY

latentní myšlenky
na sebevraždu

Žák má nekonkrétní myšlenky na sebevraždu, v popředí je spíše touha teď nebýt, než touha zemřít.

aktivní myšlenky
na sebevraždu

Žák má myšlenky na sebevraždu konkrétního charakteru, včetně způsobu.

sebevražedné
tendence

Žák chce zemřít, má naplánovanou sebevraždu (čas, místo, způsob) a dostupné prostředky.

pokus o
sebevraždu

Žák si patrně ublížil nebo vyhrožuje, že to udělá, akutní psychická krize.

Vést podpůrný rozhovor, podpořit žáka.

Navrhnout další kroky a představit možnosti pomoci ve škole (ŠPP) či mimo školu.

Zák.zástupcům jsou předány informace a domluveny další kroky.

Je vytvořen bezpečnostní plán.

Zůstat celou dobu s žákem.

Podpůrný rozhovor.

Zavolat si na pomoc dalšího dospělého osobu, která volá zák.zástupcům.

V příp. zhoršení situace, volat 155.

Zabránit jednání a zůstat celou dobu s žákem.

Zavolat 155 (v příp. střelné zbraně či rizika rozšířené sebevraždy 112).

Zavolat si na pomoc další dospělého osobu.

Zavolat zák. zástupcům.

VŽDY:

Informovat ředitele a pověřeného pracovníka ze ŠPP.

Udělat zápis o situaci do Knihy úrazů.

Postarat se následně o vlastní psychohygienu.

Průběžně sledovat žáka a zajímat se o něj.

Možnosti pomoci

Přehled zdravotních a sociálních služeb najdete zde:

<https://psychiatrie.uzis.cz/>

<https://www.nzip.cz/vyhledavaci-mapy>

Linka bezpečí

Pro děti a mladistvé do 26 let. Tel.: 116 111 Web: <https://www.linkabezpeci.cz/>

Rodičovská linka

Pro rodiče, děti, příbuzné, pedagogy a všechny, kteří mají nějakou starost o dítě. Tel.: 606 021 021

Web: www.rodicovskalinka.cz

Linka pro rodinu a školu

Pro rodiče, příbuzné, pedagogy i děti. Tel.: 116 000

Web: www.linkaztracenedite.cz

Spondea z. ú.

www.spondea.cz

Krizové situace: 608 118 088, 725 735 983

krizovapomoc@spondea.cz

Práh jižní Morava www.prahjm.cz tel. [+420 734 152 545](tel:+420734152545) info@prahjm.cz

Krizové centrum pro děti a dospívající (Hapalova) www.krizovecentrum.cz TEL: 541 229 298
nebo

723 006 004 EMAIL: KCHapalova@cssbrno.cz Adresa: Hapalova 4, 621 00 Brno

Společnost Podané ruce o.p.s. – Indikovaná primární prevence www.podaneruce.cz

adresa: Hilleho 1842/5, Černá Pole, 602 00 Brno mob. 771 242 204 T: 545 247 535,

E: info@podaneruce.cz skerle@podaneruce.cz

<https://podaneruce.cz/centra-sluzby/primarni-prevence/#indikovana>

Nepanikař - mobilní aplikace www.nepanikar.eu

Psychická krize, duševní onemocnění žáka

Varovné příznaky psychické krize:

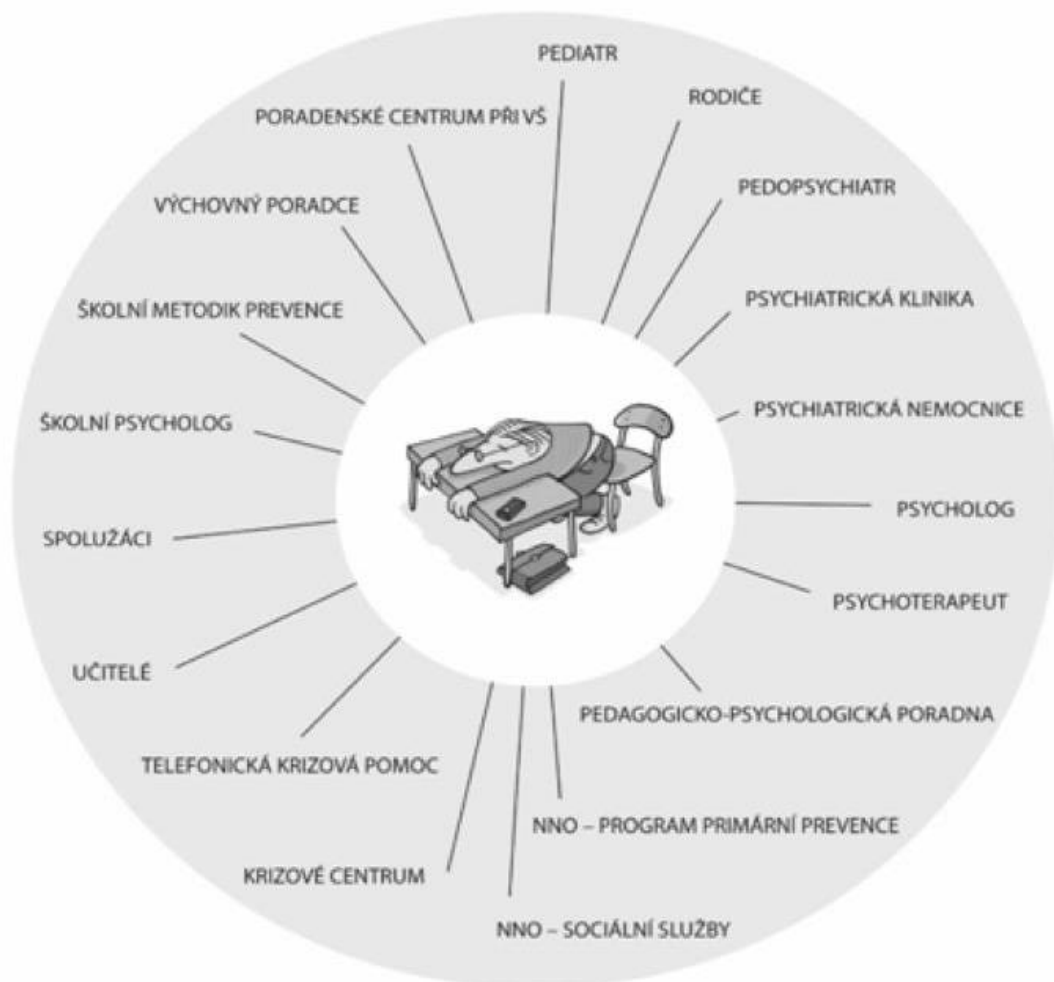
Specifické projevy v chování nebo prožívání mladých lidí, které stojí za pozornost v souvislosti s eskalací psychické krize (uvádíme je také v přehledu rizikových faktorů) jsou následující.

- Nestálá nálada.
- Vysoká popudlivost, podrážděnos.
- Rigidní myšlení a neflexibilní vzorce zvládání náročných situací.
- Neschopnost vnímat či chápat realitu.
- Tendence žít ve fantazijním světě.
- Představy o své významnosti střídající se s pocity méněcennosti.
- Úzkost-zvláště při názaku mírné tělesné nemoci nebo drobného zklamání.
- Nejistota týkající se sexuální identity či orientace.
- Silné přesvědčení o svojí pravdě.
- Přehnané projevy nadřazenosti, odmítání anebo provokativního chování vůči spolužákům, učitelům či rodičům, které mohou maskovat silný pocit nejistoty a méněcennosti.
- Častý pocit rozčarování či nespravedlnosti.

Pedagog by si měl všimnout následujících projevů:

- Obtíže ve vykonávání každodenních aktivit považovaných za normální pro dítě daného věku.
- Obtíže v porozumění instrukcím.
- Snížená schopnost vyrovnávat se se změnou.
- Obtíže nebo zvláštnosti v komunikaci.
- Nadměrný strach, úzkost nebo vyhublost vůči specifickým situacím nebo objektům (např. vůči odloučení o od rodičů nebo pečujících osob, vůči určitým sociálním situacím, konkrétním zvířatům včetně hmyzu, výškám, uzavřeným prostorům, stopám poranění nebo krvi aj.).
- Změny ve spánkovém režimu.
- Náhlý nevysvětlitelný pokles zájmu o dosud se zájmem vykonávané aktivity.
- Nadměrná aktivita (výrazný problém zůstat v klidu, např. nadměrné běhání dokola, nadměrné mluvení nebo psychomotorický neklid).
- Nadměrná nepozornost.
- Nadměrná impulzivita.
- Opakované a kontinuální vyrušování ostatních (v hovoru, činnostech).
- Náhlé změny v chování k vrstevníkům včetně stažení se do sebe nebo vzteku.
- Opakovaně se vyskytující nevysvětlitelné fyzické symptomy (bolest hlavy, břicha, nevolnost).

- Extrémní stydlivost.
- Časté změny nálad bez zjevné příčiny.
- Časté výbuchy vzteku.
- Opakované vzdorovité chování.
- Rozvrtné chování ve třídě.
- Chování porušující stanovená pravidla nebo normy.
- Fyzická agrese.
- Neochota nebo přímé odmítání chodit do školy.
- Jinak nevysvětlitelná nízká výkonnost ve škole.
- Izolace od ostatních.
- Extrémní beznaděj a zoufalství.
- Přítomnost myšlenek, plánů nebo činů sebepoškozování/sebevražednosti nebo jejich výskyt v minulosti dítěte.

PODPŮRNÁ SÍŤ ŽÁKA S DUŠEVNÍM ONEMOCNĚNÍM

Postup školy

1) Pedagog, který zaznamená u žáka psychickou nepohodu, krizi či počínající duševní onemocnění by měl být schopen sám či za podpory někoho z kolegů (třídní učitel, školní psycholog, školní metodik prevence, výchovný poradce) vést s žákem **podpůrný rozhovor**, jehož cílem má být, vedle poskytnuté podpory (“nejsi na to sám/sama”, “lze s tím něco dělat”) **domluva s žákem na dalším postupu, kontaktování zákonných zástupců**.

Důvěrný vztah mezi učitelem a žákem (i jeho rodinou) může hrát významnou roli při celém procesu poskytování včasné intervence tak, aby byla co nejefektivnější.

2) **Úkolem pedagoga není dané potíže diagnostikovat či léčit**. Jeho role spočívá zejména ve **zprostředkování kontaktu žáka s rodiči** (či v podpoře k němu) a poté **případně s příslušnými odborníky**. Pokud žák sám osloví svého učitele, je na místě jej za to ocenit, ujistit jej, že je na správném “místě” a že je dobře, že tak učinil. Sdělované potíže či svěřený problém není vhodné bagatelizovat, a to ať už jsme v jakékoliv roli ve vztahu k dotyčnému žákovi. Naopak je prospěšné **vyjádřit mu svůj zájem a spoluúčast** na řešení jeho situace tak, jak to bude potřeba (samozřejmě v rámci našich vlastních osobních i profesních možností a hranic).

3) Je vhodné, **aby s žákem spolupracoval takový pedagog, k němuž má žák důvěru**, se kterým je schopný vést (ideálně) otevřenou komunikaci. Ne nutně to vždy tedy musí být např. školní psycholog, výchovný poradce či školní metodik prevence. Často může být třídní učitel tím, kdo má k žákovi nejbližší a žák se mu svěří. Třídní učitel si také jako první může všimnout, že s žákem není vše v pořádku a oslovit ho. Popřípadě žák tíhne s důvěrou k jinému pedagogovi, např. jeho oblíbeného předmětu. Není nutné, aby pedagog znal “řešení” hned, důležité je s žákem navázat vztah postavený na důvěře umožňující otevřenou komunikaci.

4) Při zachování důvěrnosti údajů může pedagog probrat žákovu situaci s kolegy, ideálně s členy **fungujícího školního poradenského pracoviště** (školní psycholog, metodik prevence, výchovný poradce), kteří ho mohou v dalším postupu podpořit.

5) Rodičům pedagog v případě potřeby **doporučí kontaktování odborného pracoviště** – pedagogicko-psychologické poradny, psychologické nebo psychiatrické ambulance.

6) Škola **rodičům nabídne spolupráci**. Pro žáka v psychické krizi či v době počínajícího duševního onemocnění je vedle poskytnutí včasné intervence zásadní také podpůrné a přijímající prostředí, které by měla škola spolu s rodinou a odbornými institucemi spoluvytvářet.

7) Součástí této podpory je i samotná **podpora rodičů/zákonných zástupců** - i pro ně je toto období složité, plné změn a hledání nových cest nejen v přístupu ke svému dítěti.

8) Součástí léčby bývá nezřídka farmakoterapie. Je dobré mít na paměti, že **medikace může mít vliv na každodenní fungování žáků** jak pozitivním, tak negativním směrem (např. únava, zhoršená schopnost koncentrace).

9) V případě odmítavého či **nespolupracujícího postoje rodičů** (kdy je důvodem např. strach ze stigmatizace rodiny) se může pedagog obrátit na psychologa spádové **pedagogicko-psychologické poradny s žádostí o metodickou podporu** pro práci s daným žákem, a to i proti vůli rodičů. Zároveň, pokud se jedná o ohrožení zdraví či života dítěte, je na místě kontaktovat **OSPOD** (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí).

10) **I dítě má právo požádat OSPOD a také školu** a školské zařízení o pomoc při ochraně života a svých práv a učinit tak může i **bez vědomí rodičů**.

11) V případě **bezprostředního ohrožení zdraví dítěte či jeho okolí** je na místě volat **rychlou záchrannou službu 155**.

Doporučení pro „první“ kontakt s žákem

- 1) Zvolte **příjemné místo pro vás samotného i pro žáka**, se kterým povedete rozhovor. Zajistěte, aby Vás **nerušili ostatní** (žáci, učitelé). Nechte si na rozhovor **dostatek času**. Navodte příjemnou, přijímací a **bezpečnou atmosféru**, nabídněte vodu, čaj a posadte se (ideálně vedle sebe) nebo případně oba stůjte či se procházejte. Je však důležité, aby vaše pozice byly „vyrovnané“ – optimální je, pokud jsou oči dospělého v úrovni očí žáka. Pozice vedle sebe je nejméně stresující.
- 2) **Věnujte se výhradně žákovi** - nezvedejte telefony, nepouštějte (např. do kabinetu) ostatní. Vytvořte bezpečný prostor pro sdílení, **aktivně naslouchejte a nehodnoťte**. Budte **podpůrní**. Naopak **nezapomeňte ocenit to, že se vám žák s pro něj obtížnou věcí svěřuje**. **Povzbudte jej** v tom, že už jen toto je krok směrem k řešení jeho nepříznivé situace.
- 5) **Naplánujte společně další kroky**, které podniknete v rámci řešení jeho věci. **Zrekapitulujte** je na konci setkání. **Nezapomeňte se domluvit na tom, které informace jsou důvěrné, a s kterými budete dál „zacházet“ ve smyslu sdílení s nezbytným okruhem dalších lidí, kteří se budou na realizaci podpory podílet**.
- 6) Můžete žáka znovu ocenit a podpořit. Vyžaduje-li to situace, domluvte se s žákem na další schůzce, případně se s odstupem času ujistěte, že se věci dějí tak, jak se dít mají.
- 7) Přijměte psychickou náročnost situace pro žáka, ale i pro vás samotnou/samotného.
- 8) **Nezapomínejte na svoje profesní i osobní limity**, odkazujte se na další služby a podporu.

Co raději ne:

- Slib, že žákem právě sdílené sdělení zůstane vaším tajemstvím.
- Slib, že to bude dobré, že to vyřešíme k ideální představě žáka.
- Přehnané reakce (obavy, zděšení, pláč, úzkost, panika, vztek, vyhrožování, litování...).
- Zlehčování situace.
- Moralizování a obviňování.

V jakém případě vyrozumět OSPOD/Policii ČR

V případě **přímého rizika** vážného zranění nebo smrti následkem psychické krize/duševního onemocnění (např. sebepoškození/výrazné suicidální myšlenky či započatý suicidální pokus) je namístě **okamžitá, i nedobrovolná hospitalizace na psychiatrii – při odmítní hospitalizace bývá nutná asistence Policie ČR.**

Ohlašovací povinnost se duševních onemocnění obecně netýká. Platí to i u sebepoškození. Ale v případě **závažné šikany dítěte, sexuálního zneužívání, zanedbávání péče, týrání dítěte (syndrom CAN)** atd., je nahlášení **OSPOD/Policii ČR** na místě a může zabránit závažnému psychickému a fyzickému poškození či dokonce úmrtí dítěte.

Ohlašovací povinnosti podléhá také navádění jedinců k sebepoškození/sebevraždě (např. skupina poškozujících se, kyberšikana).

Možnosti pomoci

Vyšetření v Pedagogicko-psychologické poradně

PPP Lomená 44, Brno www.pppbrno.cz

Poradenské centrum (PPP)

www.poradenskecentrum.cz PPP Sládkova 45, 613 000 Brno Telefon: 548 526 802, 723 252 765

Email: sladkova@pppbrno.cz

Společnost Podané ruce o.p.s. – Indikovaná primární prevence

www.podaneruce.cz adresa: Hilleho 1842/5, Černá Pole, 602 00 Brno mob. 771 242 204

T: 545 247 535, E:info@podaneruce.cz

<https://podaneruce.cz/centra-sluzby/primarni-prevence/#indikovana>

Práh jižní Morava www.prahjm.cz tel. [+420 734 152 545](tel:+420734152545) info@prahjm.cz

Spondea z. ú.

www.spondea.cz

Krizové situace: 608 118 088, 725 735 983 krizovapomoc@spondea.cz

Program Chci ovládnout vztek: 725 005 367 vztek@spondea.cz

Telefonická krizová intervence KC Spondea – tel. 541 235 511, 608 118 088, chat www.chat.spondea.cz

Krizové centrum pro děti a dospívající (Hapalova) www.krizovecentrum.cz TEL: 541 229 298
nebo 723 006 004 EMAIL: KCHapalova@cssbrno.cz Adresa: Hapalova 4, 621 00 Brno

Ratolest Brno - Centrum prevence a resocializace - individuál., skupin. a rodinná setkání
www.ratolest.cz

a) Program Aristoteles pro děti ve věku 9-15 let – rizikové chování

Kontakt: 777 947 870, 605 269 688 email: cpr@ratolest.cz adresa Třída Kpt. Jaroše 7b, 602 00 Brno. <https://www.ratolest.cz/centrumprevence-a-resocializace/>

b) Programu Z kruhu ven pro klienty od 15 do 26 let – problémy ve škole, doma, hádky

Kontakt: +420 605 269 688 cpr@ratolest.cz adresa Třída Kpt. Jaroše 7b, 602 00 Brno.

Střediska výchovné péče:

Help me (ambulance, celodenní, internátní)

www.svphelpme.cz Adresa: Bořetická 2, 629 00 Brno

Tel.: +420 544 216 178 | Tel. ambulance: +420 544 234 629 | Email: helpme@volny.cz

Středisko výchovné péče, Brno www.svpbrno.cz

a) STARŠÍ DĚTI SVP (6. – 9. třída, SŠ)

Brno, Hlinky - ambulance, celodenní program, internátní program

Adresa: Středisko výchovné péče Hlinky 55/140 www.svpbrno.cz E-

mail: info@svpbrno.cz

Ambulantní a celodenní program: tel. 775 989 826

Internátní program: tel. 608 658 076

b) MLADŠÍ DĚTI SVP (MŠ, 1. - 6. třída ZŠ)

Pro děti jsou ambulantní a celodenní programy (internátní ne!)

Ambulantní program, celodenní program:

Veslařská 252, Brno www.strediskobrno.cz tel: 722 952 499

Ambulantní program: Kamenomlýnská 2, Brno www.strediskobrno.cz tel: 722 952 499

CAN – syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

Jedná se o jakoukoliv formu týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte, která je pro společnost nepřijatelná. Ohrožuje totiž zdravý vývoj dítěte jak v oblasti jeho tělesného vývoje, tak může mít nepřímé dopady na jeho chování, a to zejména v oblasti emocionální a vztahové. Děti mohou mít díky svým negativním zkušenostem potíže s koncentrací, učením, schopností empatie a s rozvíjením normálních vztahů s druhými. Špatně zvolená forma intervence může mít paradoxně závažné negativní dopady na řešení celé situace. Násilí, které se odehrává v rodině, se může projevovat v chování žáka a může být jedním z důvodů dalších forem rizikového chování (např. záškoláctví, zneužívání návykových látek, sebepoškozování, násilné chování aj.).

Projevy syndromu CAN

Změny v chování dítěte:

- Celková stísněnost a nezájem o dění kolem.
- Zvýšená opatrnost v kontaktu s dospělými.
- Úzkost a vyděšená reakce na konkrétního dospělého.
- Vyhýbání se školním a mimoškolním aktivitám.
- Nápadně lhostejné postoje, výroky typu „mně je to jedno“.
- Agresivní napadání a šikanování vrstevníků.
- Zvýšená citová dráždivost a agresivní projevy na sebemenší podněty.
- Potíže se soustředěním a zhoršení prospěchu ve škole.
- Váhání s odchodem domů po vyučování.
- Neomluvené absence ve škole.
- Odmítání jídla nebo přejídání.
- Sebepoškozování.
- Útěky z domova.

Viditelné známky na těle dítěte:

- Opakovaná zranění včetně zlomenin.
- Modřiny.
- Řezné rány.
- Otoky částí těla, například rtů, tváří, zápěstí.
- Stopy po svazování.

- Otisky různých předmětů na těle.
- Natrhnutí ucha.
- Otisky dlaně a prstů.
- Stopy po opaření nebo popálení cigaretou.

Co všechno je týrání a jak jej poznat?

- a) Fyzické týrání** - Jakékoli opakované násilné projevy vůči dítěti (bití, škrábání, kopání, tahání za vlasy, apod.). Fyzické násilí může i nemusí zanechávat viditelné následky. Může vést k vážnému ohrožení zdraví i života jedince, vždy negativně ovlivňuje jeho psychiku.
- b) Psychické týrání** – Nadávky, ponižování, neustálá a nepřiměřená kritika, zesměšňování dítěte, výhrůžky, zvýšená kontrola, zamezování ve styku s vrstevníky, apod. Za psychické týrání považuje WHO (Světová zdravotnická organizace) také přítomnost dítěte u domácího násilí (tj. pokud dítě vidí či slyší násilné projevy, vidí důsledky násilí). Pokud jsou děti svědky domácího násilí, často se projevují stejně jako děti-oběti. Rovněž i důsledky pro jejich další vývoj a život jsou srovnatelné s těmi, s nimiž se potýkají děti, které jsou v roli oběti.

Některé známky zanedbávání dítěte:

- Trvalý hlad.
- Podvýživa.
- Chudá slovní zásoba.
- Špatná hygiena.
- Zkažené zuby a časté záněty dásní.
- Dítě není očkováno proti nemocím.
- Nevhodné oblečení vzhledem k počasí.
- Nedostatek dohledu – dítě je večer doma samo, venku pobývá dlouho do tmy a bez dozoru apod.
- Vyčerpanost, přepracovanost.
- S dítětem se nikdo neučí, nezajímá se o jeho školní povinnosti.
- Vyhození z domova.

Některé projevy zanedbávaného dítěte:

- Má chudé nebo velmi špatné vztahy s rodiči.
- Touží po citu a pozornosti jakéhokoliv dospělého (nedělá rozdíly mezi blízkými a cizími lidmi, vrhá se k cizím dospělým, odešlo by s nimi).
- Je neobvykle unavené až apatické, někdy naopak nezvládnutelné.
- Všechno jí hltavě a hladově.
- Chodí za školu nebo do ní chodí pozdě.
- Má potíže s učením.

- Zdráhá se odcházet domů.
- Houpá se, cucá věci nebo prsty, kýve hlavou.
- Prosí o jídlo, peníze nebo jiné věci.

Postup řešení při podezření na týrání, zanedbávání dítěte

Pokud má pedagog podezření na týrání, zneužívání či zanedbávání dítěte, musí o tom vždy informovat ředitelku školy a některého ze členů ŠPP (školní psycholožku, metodika prevence, výchovnou poradkyni). Pokud se učiteli svěří dítě samo, **NIKDY NESMÍ UČITEL DÍTĚTI SLIBOVAT MLČENLIVOST. Můžete říci, že nikdo nesmí dítěti takto ubližovat a že uděláte vše proto, aby se to už neopakovalo.**

ŠPP po poradě s vedením školy navrhne další postup:

- 1) Soukromý rozhovor školní psycholožky s žákem, popř. ŠMP, výchovnou poradkyní, sociální pedagožkou.

Pokud se s žákem nepodaří navázat kontakt, doporučíme kontakt na terapeutické centrum nebo anonymní telefonické Linky bezpečí. Dítě se může i samo obrátit na OSPOD.

- 2) Diskrétní rozhovor školní psycholožky se spolužáky či sourozenci žáka (popř. s ŠMP, výchovnou poradkyní, sociální pedagožkou).
- 3) Pokud se ukáže, že je **dítě obětí jakékoli formy týrání** (patří sem i přítomnost dítěte při domácím násilí), zneužívání či zanedbávání, které splňuje skutkovou podstatu trestného činu, je vedení **školy povinno tuto skutečnost oznámit Policii ČR a OSPODu**. Pokud tak neučiní, porušuje § 368 Trestního zákona.
- 5) V případě pouhého **podezření na spáchání těchto trestných činů** se škola obrátí bezodkladně na **OSPOD**.

Sexuální zneužívání

Sexuální zneužívání je každé nepřiměřené vystavení dítěte sexuálnímu činu nebo chování, které vede k uspokojování potřeb zneuživatelé. Do 15 let věku dítěte je jakékoli jednání sexuálního charakteru směřující vůči jeho osobě považováno za pohlavní zneužití a tedy trestný čin, který jsme ze zákona povinni hlásit OSPODu a Policii ČR (ať už se jedná o dotýkání se dítěte na intimních místech, pohlavní styk s ním, nucení dítěte k těmto či podobným aktivitám).

Postup při svěřením se dítěte pedagogovi s pohlavním zneužitím

- 1) Je potřeba si uvědomit, že jde o velmi citlivou záležitost.
- 2) **Vyslechnout** dítě, nic z jeho slov **nezpochybňovat** – **podrobnější vyšetřování nechat na psychologovi a policii.**

Ocenit dítě, že se vám svěřilo a ujistit ho, že pro ně uděláte vše, co je ve vašich silách. Je vhodné dítěti sdělit, že skutečnost musíte ohlásit na policii a zabránit tak dalšímu opakování zneužívání. Pokud vás dítě prosí, abyste o tomto nikomu neříkali, **NESLIBOVAT MLČENLIVOST. Můžete říci, že nikdo nesmí dítěti takto ubližovat a že uděláte vše proto, aby se to už neopakovalo.**

4) Bezodkladně své zjištění oznámit ředitelce školy, ŠMP nebo výchovné poradkyni, školní psycholožce, sociální pedagožce.

5) **Podezření na trestný čin** pohlavního zneužití hlásí škola **OSPODu**. Pokud se jedná o **hodnověrně potvrzené podezření**, obrací se škola na **Policii ČR**.

6) Pokud se zneužívání dopouští rodič, **NESMÍME V ŽÁDNÉM PŘÍPADĚ** informovat rodiče o tom, že se nám dítě svěřilo.

Stejný postup platí, pokud přijde informace nepřímo – vyplývá z programů primární prevence, diagnostiky třídního klimatu, od spolužáků, či z jiného zdroje. Učitel se dítěte nevyptává a jde svůj poznatek sdělit rovnou ředitelce školy a školní psycholožce.

Domácí násilí v rodině dítěte

Domácí násilí představuje obvykle **fyzické, psychické, nebo sexuální násilí** mezi blízkými osobami, k němuž dochází skrytě v soukromí. Je typické, že se intenzita násilného chování v průběhu času stupňuje, což snižuje schopnost oběti i agresora toto chování zastavit a pracovat na nápravě narušeného vztahu. Děti jsou považovány za svědky domácího násilí, pokud vidí či slyší násilné projevy, vidí důsledky (zranění) násilí. Přítomnost dítěte u domácího násilí považuje WHO (Světová zdravotnická organizace) za psychické týrání dítěte. Pokud jsou děti svědky domácího násilí, často se projevují stejně, jako děti-přímé oběti týrání. Rovněž i důsledky pro jejich další vývoj a život jsou srovnatelné s těmi, s nimiž se potýkají děti, které jsou v roli oběti týrání. Proto je pedagog povinen jednat v okamžiku, kdy se dítě zmíní o opakovaném násilí mezi členy domácnosti, v níž žije, a jehož je dítě svědkem.

Klíčové charakteristiky domácího násilí:

- 1) Je opakované.
- 2) Je neveřejné, probíhá v soukromí domácnosti.
- 3) Eskaluje. Domácí násilí se stupňuje jak ve svých formách (od urážek a ponižování až k fyzickému násilí), tak i ve své hloubce (od první facky až po velice brutální napadání, jež může vést k ohrožení na životě).
- 4) Role oběti a agresora jsou jasně rozdělené, nezaměňují se.
- 5) Zcela zásadní pro identifikaci násilí je zneužívání moci a kontroly, která v oběti vzbuzuje strach.
- 6) Pachatel bývá násilný většinou jen ke své oběti, nikoli navenek, mívá „dvojitou tvář“. Okolí se může jevit sympatický. Pouze část pachatelů je agresivní i navenek.
- 7) Pachatel považuje svoje chování za ospravedlnitelné, má pocit nároku na takové chování.
- 8) K domácímu násilí dochází v cyklech: znamená to, že se střídají období vzrůstání napětí a násilí, období relativního klidu a opětovného narůstání tenze a opětovného násilí.
- 9) Chování oběti je zaměřeno na zajištění přežití (např. minimalizace nebo snižování násilí, přebírání odpovědnosti za násilí, ochrana násilníka, setrvávání v násilném vztahu).

Doporučené postupy při podezření na domácí násilí

- 1) Pokud se dítě samo svěří učiteli o domácím násilí v rodině, měl by mu učitel projevít důvěru, **nebagatelizovat jeho sdělení**, neobviňovat jej ze lži a **podpořit** jej. Měl by jej informovat o tom, že se na domácí násilí vztahuje **ohlašovací povinnost** a on musí jednat v souladu s ní, aby dítě ochránil.
- 2) Podezření na domácí násilí v rodině dítěte neprodleně **oznámí ředitelce školy** a některému ze členů **ŠPP** (ŠMP, výchovný poradce, školní psychologka, sociální pedagožka).
- 3) **Škola informuje OSPOD** o svém podezření z ohrožování výchovy dítěte.

4) Pokud se na pedagoga obrátí **rodič – oběť domácího násilí**, měl by jej pedagog **odkázat na další odborníky**, kteří se této problematice systematicky věnují **či pracovníky ŠPP** (ŠMP, výchovný poradce, školní psycholožka, sociální pedagožka).

5) !! V žádném případě **neřešit podezření na domácí násilí rozhovorem s rodičem-agresorem, tento postup by se mohl obrátit proti dítěti!**

Co by mělo v případném rozhovoru, když se vám dítě svěří, určitě zaznít?

- 1) Násilí a to, co se doma odehrává, není vinou dítěte.
- 2) Za násilí nemohou ani sourozenci.
- 3) Za násilí je odpovědný ten, kdo jej vykonává.
- 4) Je velmi dobře, že se rozhodlo o situaci někomu říci.
- 5) Nikdo nemá právo se k někomu chovat násilně a to ani v rodině, ani když je silnější, ani když je to rodič.
- 6) Násilí dítě nemůže zastavit samo, ale jen s pomocí okolí, proto je tak důležité, že se svěřilo.

Nevhodné postupy

Škola nemůže poskytovat terapeutické služby. Pedagog by se měl rovněž vyhnout postupům, které mohou dítě poškodit (stigmatizovat, traumatizovat jej apod.), jako je např. otevřené řešení podezření před třídou; nepřiměřený tlak na dítě, aby hovořilo o problému doma; obvinění ze lži.

Možnosti pomoci obětem domácího násilí:

- **OSPOD ÚMČ Brno-Slatina** odbor sociální péče, Tilhonova 450/59, 627 00 Brno – Slatina.
- **Krizové centrum pro děti a dospívající (Hapalova)**
www.krizovecentrum.cz TEL: 541 229 298 nebo 723 006 004
email: KCHapalova@cssbrno.cz Adresa: Hapalova 4, 621 00 Brno
- **Spondea z. ú.** www.spondea.cz
Krizové situace: 608 118 088, 725 735 983
krizovapomoc@spondea.cz
Domácí násilí: 739 078 078, 725 735 883
intervencni-centrum@spondea.cz
- **Rosa Centrum Praha n. z. – pomoc obětem domácího násilí – zdarma**
www.rosacentrum.cz
Online poradenství školám při postupu a řešení domácího násilí

Poskytující komplexní pomoc ženám, obětem domácího násilí. Zahrnuje odborné poradenství obětem, krizovou intervenci, sociálně terapeutické a sociálně právní poradenství, vytvoření bezpečnostního plánu a poskytování utajeného azylového ubytování pro ženy, které jsou ohrožené domácím násilím.

- **Magdalenium n. z. Brno – zdarma www.magdalenium.cz**
Poradna psycholog, právník, sociální pracovník, tel: [+420 702 065 433](tel:+420702065433)

Centrum komplexní a specifické pomoci rodinám ohroženým domácím násilím - poradenství, asistované styky, rodina, tel: [+420 777 333 162](tel:+420777333162) [+420 702 065 433](tel:+420702065433) [+420 776 059 909](tel:+420776059909)

- **Bílý kruh bezpečí (BKB) – pomoc obětem kriminality a domácího násilí:**
Linka pomoci obětem: 116 006
Nonstop rady a informace získáte na bezplatné lince telefonické krizové pomoci Bílého kruhu bezpečí, volejte číslo: 116 006
- **Poradna BKB: Tel.: 541 218 122 nebo 732 842 664 Adresa: Slovinská 39, Brno – Královo Pole** mail: bkb.brno@bkb.cz www.bkb.cz/kontakt/ceska-republika/brno
- **Dětské krizové centrum (www.ditekriize.cz) – pomáhá dětem, které jsou týrané, zneužívané, mají osobní či jiné problémy, odbornou pomoc zajišťuje také rodinným příslušníkům, nabízí e-mailovou poradnu (problem@ditekriize.cz) či nonstop linku důvěry (241 484 149, 777 715 215).**
- **Centrum LOCIKA (www.centrumlocika.cz) – pomáhá dětem a jejich rodinám žít život bez násilí, spravuje portál www.detstvibeznasili.cz včetně e-mailové poradny pro pedagogy.**

Krizový plán pro prevenci vzniku problémových situací týkajících se žáků s PAS

PAS = poruchy autistického spektra – vývojové poruchy chování – dětský autismus, atypický autismus, Rettův syndrom, Aspergerův syndrom a jiné pervazivní (nespecifikované) vývojové poruchy. Chování a jednání žáků s PAS ovlivňuje především odlišné vnímání, porozumění a sociální komunikaci.

PAS zahrnuje různou míru narušení oblastech:

- Sociální interakce a sociálního chování.
- Verbální i neverbální komunikace.
- V oblasti představitosti a hry, omezených vzorců chování, zájmů nebo aktivit.

Specifika v chování žáků s PAS:

- Různá míra rozvoje řeči.
- Různé intelektové schopnosti.
- Různý stupeň zájmu o sociální kontakt.
- Stereotypní pohyby.
- Zvláštní zájmy.
- Přecitlivělost na různé podněty jako zvuky, světlo, barvy, pachy, doteky.
- Omezená schopnost spontánně sdílet s ostatními dětmi radost a zájmy.
- Rigidní a kompulzivní chování.

Četnost takového chování se **zvýšuje při nadměrné stresové zátěži žáka.**

Příčiny vzniku krizových situací a projevů rizikového chování:

- Nepochopení současné potřeby žáka - nepohodlí, změna aktuálního zdravotního stavu, či jiných faktorů, které ovlivňují jeho aktuální naladění.
- Řešení situace neadekvátním způsobem, neadekvátními verbálními projevy, vzdorovitým chováním, stereotypním chováním, agresí vůči ostatním spolužákům či dospělým, sebepoškozováním, výbušným chováním, vulgárním vyjadřováním apod.
- Incidentsy tohoto charakteru jsou projevem bezmoci, frustrace z nepochopení, přetížení atp.
- **NE – projevy** nesmí být důvodem jakékoliv formy trestání.

Postup školy pro prevenci vzniku problémových situací u žáků s PAS

- 1) **Ředitelka školy** určí pedagogického pracovníka, který bude odpovídat za spolupráci se školským poradenským zařízením, v jehož péči daný žák s PAS je – výchovná poradkyně Mgr. Martina Marková, Mgr. Sylvie Kocmanová, školní speciální pedagog Mgr. Renata Svačinová.
- 2) **Pověřený pedagogický pracovník**
 - Seznámí s obecnými specifiky diagnózy PAS a zásadami pro předcházení rizikových projevů.
 - Úzce spolupracuje s třídním učitelem žáka, asistentem pedagoga a ŠMP.
- 3) **Třídní učitel** (případně jím pověřený asistent pedagoga)
 - Úzce spolupracuje se zákonnými zástupci žáka.
 - Pravidelně informuje zákonné zástupce žáka o průběhu vzdělávání.
 - Neprodleně informuje zákonné zástupce žáka a pověřeného pracovníka školy o jakýchkoli změnách.
 - Při práci s třídním kolektivem vždy zohledňuje věk žáků.
 - V případě potřeby a po dohodě se zákonnými zástupci, spolupracuje s lékařskými specialisty, v jejichž péči žák s PAS je.

Prevence nežádoucího chování, stresu, či afektu

- Nabídnout pití, připomenout jídlo, pamatovat na toaletu, potřebu odpočinku.
- Nelpět na zastavení projevů nejsou-li sebepoškozující nebo nepoškozují-li okolí (postupně odezní).
- Respektovat přecitlivělosti žáka (zvuky, světlo, barvy, pachy, doteky...) a předvídat situace, kdy může s konkrétním podnětem přijít do styku.
- Individuální přístup a přizpůsobení vzdělávacím potřebám jedince (např. online výuka).
- Spolupracovat s odborníky z oblasti dětské psychiatrie a školskými poradenskými zařízeními, které mají zkušenosti s danou diagnózou PAS.
- Zajištění odborné osvěty pro pedagogické i nepedagogické pracovníky školy, žáky a rodiče – ŘŠ.

Za zcela neadekvátní a neakceptovatelný postup školy pro zajištění bezpečí a ochrany zdraví žáků v případě vyústění nežádoucích projevů chování žáka s PAS je psychický či fyzický trest.

a) Není-li žák aktuálně ohrožen:

- Ihned oznámit vedení školy, speciálnímu pedagogovi, školní psycholožce, sociální pedagožce, popř. ŠMP.
- Sepsat stručný záznam, založit do agendy ŠMP.
- Vyrozumět zákonného zástupce.

b) V případě přímého rizika zranění nebo smrti:

- Volíme stejný postup viz výše.
- Ihned **volat RZS - 155**, zákonného zástupce, Policii ČR, oznámit na OSPOD.

Prevence šikany

Šikanování ve škole je **jakékoliv agresivní chování** ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které spočívá v **cílených a většinou opakovaných útocích**, je založeno na **vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně** a v případě šikany **učitele také profesionálně**.

Charakteristika:

- **Nepoměr sil.**
- **Bezmoc oběti.**
- **Nepříjemné útoky** pro oběť.
- **Samoučelností** agrese.

Zahrnuje **fyzické, psychické i slovní útoky** realizované přímo nebo prostřednictvím elektronické komunikace (**kybershikana**), **poškození věcí, nápadné přehlížení, ignorování**.

Nikdo nemá právo druhému žádným způsobem ubližovat. Všem osobám je v prostorách školy zakázáno chovat se výše zmíněným způsobem. Všechny projevy šikanování jsou považovány za hrubé **porušení ŠŘ**. Každý má právo požádat o pomoc, všichni pracovníci školy jsou povinni tomu věnovat náležitou pozornost.

Postup při řešení počáteční šikany

- 1) Odhadnout závažnost a formy šikany.
- 2) Oznamit své podezření vedení školy a ŠMP a domluvit se na jednotném postupu.
- 3) Zjistit informace – rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi, pořídit zápis.
- 4) Najít vhodné svědky.
- 5) Provést individuální rozhovory se svědky (ne oběti s agresorem).
- 6) Chránit oběti šikany (např. zajistit přítomnost AP – přestávky).
- 7) Provést předběžné vyhodnocení a volba ze dvou typů rozhovoru:
 - a) Rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření) – pořídit zápis.
 - b) Rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku) - pořídit zápis.
- 8) Realizace vhodné metody:
 - a) Metoda usmíření.
 - b) Metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči).
- 9) Informovat rodiče oběti i agresora.
- 10) Informovat pedagogický sbor, zřizovatele.
- 11) Rozebrat situaci se třídou (TU, ŠMP, školní psycholog, soc. pedagog):
 - a) Efekt metody usmíření
 - b) Oznámení potrestání agresorů
- 12) Dále sledovat a pracovat se vztahy ve třídě (TU, ŠMP, školní psycholog, soc. pedagog).
- 13) Rozhovor s rodiči oběti šikanování, informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace, nabídnout psychoterapeutickou péči, PPP nebo jiného poradenského zařízení (např. Spondea, Středisko výchovné péče (SVP) – ambulantní péče, Podané ruce o.p.s. – indikovaná primární prevence, Ratolest Brno – program Aristoteles, Poradenské centrum Sládkova 45).
- 14) Třídní schůzka.
- 15) Práce s celou třídou - uzdravení kolektivu (TU, ŠMP, školní psycholog, sociální pedagog)

16) Výchovná opatření pro agresory dle závažnosti (Školní řád).

V mimořádných případech:

- 1) Doporučení rodičům na dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP.
- 2) Podání návrhu OSPOD k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v DÚ.
- 3) Vyrozumění Police ČR.

Postup při řešení pokročilé šikany

Jedná se o výbuch skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídního lynčování.

A. První (alarmující) kroky pomoci:

- 1) Překonat šok, rychle odhadnout závažnost a formu šikany.
- 2) Bezprostředně zachránit oběť, zastavit skup. násilí.

B. Příprava podmínek pro vyšetřování:

- 3) Zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy.
- 4) Zabránit domluvě agresorů na křivé skupinové výpovědi.
- 5) Pokračovat v pomoci a podpoře oběti (přivolat lékaře).
- 6) Oznámit situaci Policii ČR, navázat kontakt se specialistou na šikanování – Mgr. J. Sixta 607 557 296.
- 7) Informovat rodiče oběti i agresora.
- 8) Informovat zřizovatele.

C. Vyšetřování:

- 9) Rozhovor s obětí a informátory.
- 10) Nalezení nejslabších článků, nespolupracujících svědků.
- 11) Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky.
- 12) Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, **NEKONFRONTOVAT agresora/y s obětí/mi.**

D. Náprava:

- 13) Rozhovor s rodiči oběti šikanování, informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace, nabídnout psychoterapeutickou péči PPP nebo jiného poradenského zařízení.
- 14) Svolat výchovnou komisi. Řešit problém na pedagogické radě.
- 15) Práce se třídou - metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.
- 16) Dále sledovat a pracovat se vztahy (TU, ŠMP, školní psycholog, soc. pedagog).
- 17) Výchovná opatření pro agresory dle závažnosti (Školní řád), individuální výchovný plán (IVÝP).

V mimořádných případech

- 1) Doporučení rodičům na dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP.
- 2) Podání návrhu OSPOD k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v DÚ.
- 3) Individuální výchovný plán pro agresora (IVÝP).

Spolupráce školy s rodiči

- 1) Informovat rodiče o problematice šikany – ŠMP a třídní učitelé.
- 2) Prokazatelně seznámit rodiče s Metodickým pokynem prevence šikany (Krizovým plánem, MPP, Školním programem proti šikanování) a se Školním řádem (ŽK, TS, nástěnky, web školy) – ŠMP, ŘŠ a třídní učitelé.
- 3) Doporučit rodičům, aby si všímali možných náznaků šikany a nabídnout jim pomoc.
- 4) Při podezření na šikanování jednat s rodiči oběti i agresora – třídní učitelé, ŠMP, ŘŠ.
- 5) Zachovat taktní přístup a důvěrnost informací – všichni pedagogičtí pracovníci.
- 6) Doporučit rodičům možnost porady s psychologem.
- 7) Zpřístupnit informace pro rodiče o varovných příznacích šikanování a kontaktech při vyhledávání pomoci na webových stránkách školy a na informačním panelu ve škole – ŠMP.

Výchovná opatření:

Postupujeme vždy v souladu s platným aktualizovaným školním řádem.

Za hrubé porušení školního řádu je považována prokázaná rozvinutá nebo opakovaná šikana nebo kyberšikana namířená proti spolužákům nebo zaměstnancům školy.

Nezbytné je doporučit rodičům oběti a agresorů návštěvu v ambulancním (nebo pobytovém oddělení) SVP nebo v obdobných organizacích pro děti (např. Podané ruce o.p.s. – indikovaná primární prevence pro oběti i agresory.), vypracování individuálního výchovného plánu (IVYP).

Kyberšikana a další formy kybernetické agrese

Kyberšikana = forma agrese, která se uplatňuje vůči jedinci či skupině osob s použitím informačních a komunikačních technologií (počítačů, tabletů, mobilních telefonů a dalších moderních komunikačních nástrojů), a ke které **dochází opakovaně**, ať už ze strany původního agresora či dalších osob - tzv. **sekundárních útočníků** (např. opakované sdílení nahrávky, opakované komentování apod.).

Ačkoli je kyberšikana zpravidla definována jako činnost záměrná, **může vzniknout i nezáměrně – např. jako nevhodný vtip, který se v on-line prostředí vymkne kontrole.**

!! Kyberšikana je často chybně zaměňována s tzv. on-line obtěžováním.

Online obtěžování = jednorázové útoky, jejichž dopad je pouze dočasný.

Specifika kyberšikany

Kyberšikana musí splňovat zejména následující kritéria:

- Musí se **opakovat**.
- Musí být **dlouhodobá**.
- Musí být vnímána jako **ubližující**.
- Oběť se nedokáže útokům účinně **bránit**.
- Existuje zde **mocenská nerovnováha**.

Rozdíly mezi šikanou a kyberšikanou:

1) Větší dosah – internet

Klasická šikana probíhá „tváří v tvář“.

X

Kyberšikana má ze své podstaty mnohem **větší dosah, který zhoršuje prožívání oběti.**

Pokud je oběť šikanována ve třídě, svědky pomluv, nadávek, posmívání a ztrapňování je max. několik desítek lidí.

X

V prostředí internetu je svědkem (ale i útočníkem) klidně i **několik desítek tisíc lidí**. Ti všichni se do kyberšikany mohou zapojit a stát se agresory, případně se zapojit do rozšiřování kyberšikany mezi **další uživatele internetu**.

2) Místo útoku

V případě kyberšikany může agresor provést **útok kdykoli a kdekoli**.

X

U klasické šikany lze předpokládat, kdy a kde k útoku dojde (např. ve škole, na hřišti, po cestě ze školy).

3) Anonymita

Pachatel kyberšikany může být anonymní, **skrytý za přezdívkou** nebo jiným **neurčitým identifikátorem**, oběť tak často není schopna agresora identifikovat.

4) Není limitována časem

Kyberšikana jako taková **může probíhat neustále**. Samotný útok na oběť lze provést kdykoli – jak v době školní výuky, tak o přestávkách, mimo školní vyučování, o víkendu, v libovolnou denní či noční dobu. Pachatel má **k dispozici libovolné množství času** a **může si svůj útok promyslet (např. vytvořit z fotografie dehonestující, urážlivou koláž, kterou bude dále rozšiřovat mezi on-line uživatele)**.

U kyberšikany je obtížné:

- **Zajistit rychlou ochranu oběti** (např. odstranit diskusní skupinu či profil, ve kterém ke kyberšikaně dochází, zajistit odstranění dehonestujících materiálů z internetu a zastavit tak další šíření kyberšikany atd.).
- **Zajistit dostatečný počet svědků** (u kyberšikany často chybí svědci, publikum je značně anonymní a nelze snadno identifikovat, kdo má o kyberšikaně informace).
- **Vystopovat útočníka** (u tradiční šikany útočníka známe, u kyberšikany však útočník často vystupuje pouze pod přezdívkou, využívá falešné profily atd.).
- **Rozpoznat, kdy jde o kyberšikanu a kdy ne** (žáci často nerozpoznají hranice kyberšikany a neví, jak se s ní vypořádat. Neví, koho kontaktovat, jak postupovat, jaké kroky podniknout).

Mezi formy kyberšikany patří:

A) Kyberšikana přímá

U přímé kyberšikany agresor útočí na oběť přímo, bezprostředně. Začne např. dehonestovat oběť, založí o ní falešný profil, zveřejnění její fotografie či video apod.

B) Kyberšikana nepřímá (kyberšikana v zastoupení, tzv. cyberbullying-by-proxy)

U nepřímé kyberšikany **agresor k útoku využívá jinou osobu**, která často neví o tom, že se stala nástrojem útoku – např. pomsty. Typický příklad představuje situace, kdy **útočník pronikne na účet oběti** (např. účet na sociální síti). Prostřednictvím tohoto účtu začne dehonestovat ostatní uživatele. Majitel účtu se o tomto dozví až s časovou prodlevou.

V případě obou forem kyberšikany může pachatel využívat jak své vlastní identity, tak i identity falešné.

Kyberšikanu lze dále rozdělit podle toho, zda je do ní **aktivně zapojeno publikum**, nebo zda probíhá v soukromí **bez přítomnosti publika**:

C) Kyberšikana s přítomností publika (veřejná)

Komunikace probíhá **prostřednictvím veřejných komunikačních kanálů, za přítomnosti publika**. Podstatou je rozšířit informace o oběti mezi velké množství uživatelů. Do této kategorie lze zařadit publikování ponižujících záznamů oběti, krádeže identity, verbální formy kyberšikany (dehonestování, urážení, provokování) apod.

D) Kyberšikana bez přítomnosti publika (soukromá)

Jde o kyberšikanu, ve které zpravidla **komunikuje pouze pachatel a oběť**, přičemž jejich **komunikace je soukromá, bez přítomnosti publika**. Komunikace probíhá **prostřednictvím soukromých komunikačních kanálů** – soukromého chatu v rámci sociálních sítí, instant messengerů a VoIP komunikátorů (Skype), případně prostřednictvím SMS/MMS. V rámci této formy kyberšikany často dochází k výměně intimních materiálů – ať již dobrovolné, nebo pod nátlakem, dochází k vydírání nebo vyhrožování.

Mezi kyberšikanu řadíme projevy psychické šikany posílené využitím ICT, například:

- Dehonestování (ponižování, nadávání, urážení) v on-line prostředí.
- Vyhrožování a zastrašování v on-line prostředí.
- Vydírání v on-line prostředí.
- Očerňování (pomlouvání) v on-line prostředí.
- *Publikování ponižujících videozáznamů, audiozáznamů nebo fotografií.*
- *Ponižování a pomlouvání (denigration).*
- *Krádež identity (impersonation) a její zneužití.*
- *Ztrapňování pomocí falešných profilů.*
- *Provokování a napadání uživatelů v online komunikaci (flaming/bashing).*
- *Zveřejňování cizích tajemství s cílem poškodit oběť (trickery/outing).*
- *Vyloučení z virtuální komunity (exclusion).*
- *Obtěžování (harassment).*

- *Specifické formy kyberšikany spojené s hraním on-line her.*
- *Happy slapping (v překladu „zábavné fackování“).*
- *Kyberstalking (pronásledování ve spojení s využitím informačních komunikačních technologií).*
- *Webcam trolling (zneužívání webkamer pro manipulaci uživatelů internetu prostřednictvím podvržených videozáznamů).*

Strategie školy při řešení kyberšikany

Škola by se kyberšikanou měla zabývat vždy, když se o ní dozví (Ministerstvo školství, 2009).

1) Podpořit oběť, zajistit její bezpečí, zklidnění oběti

Mezi první kroky patří zejména **zklidnění oběti** (ta je často rozčilená, její reakce mohou být přehnané, v některých případech až suicidní) a **nabídnutí podpory**. Zároveň je třeba zajistit, aby kyberšikana dále nepokračovala, tedy **odstranit závadný obsah z internetu** – např. smazat videa, která oběť ponižují, odstranit závadné fotografie, zablokovat profil pachatele atd. Toto lze provádět **v součinnosti s IT odborníkem**, poskytovatelem dané on-line služby, administrátory služby apod.

2) Zajistit co nejvíce důkazních materiálů

Před samotným smazáním materiálů je však nutné zajistit dostatek důkazů – **pořídit si snapshoty** s důkazním materiálem, **stáhnout dané internetové stránky do lokálního počítače**, **zajistit seznam žáků**, kteří se stali publikem kyberšikany (např. v rámci diskusní skupiny na sociální síti) – ideálně s odkazy na jejich profily, pokusit se identifikovat agresora (např. prostřednictvím jeho přátel).

U veřejných diskusních skupin je získání důkazních materiálů poměrně snadné, protože má do skupiny přístup každý. Nicméně objevuje se velké množství případů, ve kterých útočníci založili uzavřenou diskusní skupinu, do níž pozvali předem vybrané spolužáky. V rámci tohoto uzavřeného prostředí pak realizovali kyberšikanu a postupně do skupiny připojovali další uživatele. V těchto situacích doporučujeme **kontaktovat odbornou instituci např. pracovníky projektu E-Bezpečí, projektu Seznam se bezpečně!, případně kriminalisty oddělení informační kriminality Policie ČR**, která může pomoci důkazní materiály zajistit jinými cestami.

Důkazní materiály dále využijeme v rámci vyšetřování, při komunikaci s rodiči agresorů a rodičů oběti, v rámci rozhovorů s agresory apod. Vždy je však nutné zajistit bezpečí svědků – tj. z důkazního materiálu by nemělo být zřejmé, jak byl získán (např. v záhlaví jméno žáka, z jehož profilu byl záznam získán).

3) Incident vždy vyšetřit

Všechny případy je nutné důkladně vyšetřit – pokud nejsme schopni incident sami vyšetřit, můžeme využít **podpory externích institucí**.

Vyšetřování zahrnuje zjištění:

- Kde incident probíhal?
- Jak dlouho trval?
- Kdo se do něj zapojil?
- Jaký dopad měl na oběť?
- Jakými technickými prostředky lze útok zastavit?

4) Informovat rodiče

O incidentu je nutné informovat rodiče oběti i rodiče agresora. **Lze využít postupů definovaných ve scénáři řešení klasické šikany.**

5) Poučit rodiče o právní službě, pomoci PČR i OSPODu

Poučme rodiče o tom, **jaký bude postup řešení na úrovni školy**. Případně o tom, že daný případ kyberšikany nespadá do kompetence školy (děje se mimo školu) a že je **možné využít např. právních služeb, PČR, OSPODu**. V případě, že případ kyberšikany nespadá do kompetencí školy (např. útok proběhl mimo vyučování a nemá návaznost na šikanu, která probíhá ve škole), mohou rodiče např. zažalovat agresora u občanského soudu za obtěžování, úmyslné vystavování nepříjemným zážitkům, stresu apod. Lze akcentovat také nové legislativní normy – zejména nový občanský zákoník.

6) Konzultovat řešení s dalšími institucemi

V některých případech je vhodné postup řešení a zejména zvolené tresty zkonzultovat s dalšími subjekty – zřizovatelem školy, případně Českou školní inspekcí a dalšími institucemi.

7) Žádat konečný verdikt a informace

Po vyšetření celé situace je nutné trvat na **konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí** (např. Policie ČR, OSPOD, pedagogicko-psychologická poradna...) a dalších subjektů (např. rodičů).

8) Zvolit odpovídající výchovné opatření

Udělujeme pouze v situacích, které **prokazatelně probíhaly v době školní výuky nebo v rámci aktivit požadovaných školou** (např. školní výlet, škola v přírodě, lyžařský výcvik apod.). **Škola nemůže** udělovat kázeňské tresty, popř. snížené známky z chování za činnost, která se **nestala**

během vyučování nebo v rámci akcí organizovaných a zajištěných školou, kde pedagog vykonává nad žáky dohled.

V případech méně závažných forem kyberšikany využijeme neformálních řešení – např. žák/žáci vytvoří sadu preventivních materiálů z oblasti rizikového chování na internetu, připraví přednášku o důležitosti odpovědného používání moderních technologií atd.

9) Realizovat preventivní opatření školy

Aby se nežádoucí chování v budoucnu neopakovalo, je nutné zajistit preventivní opatření. Ta lze zabezpečit – např. prostřednictvím realizací **projektových dnů** zaměřených na prevenci, přípravou materiálů pro podporu prevence, prostřednictvím tzv. hraní rolí v rámci běžné výuky či mimo ni, posilováním dobrých vztahů mezi žáky apod.

Výchovná opatření:

Postupujeme vždy v souladu s platným aktualizovaným školním řádem.

V prostorách školy, na školních pozemcích, na školních výletech a acích je mj. zakázáno pořizování obrazového i zvukového materiálu (dokumentace) bez souhlasu ředitelky. Cílem je zamezit zneužití jakékoliv informační komunikační technologie k obtěžování nebo kyberšikaně.

Za hrubé porušení školního řádu se považuje zveřejnění nebo šíření jakékoliv obrazové, audio, video nebo kombinované nepovolené nahrávky, kde je zachyceno ponižování, ubližování nebo jiná forma útoku vůči spolužákům nebo zaměstnancům školy, případně jejichž zjevným cílem je zesměšnit.

Za hrubé porušení školního řádu je považována prokázaná rozvinutá nebo opakovaná šikana nebo kyberšikana namířená proti spolužákům nebo zaměstnancům školy.

Nezbytné je doporučit rodičům oběti a agresorů návštěvu v ambulantním (nebo pobytovém oddělení) SVP nebo v obdobných organizacích pro děti (např. Podané ruce o.p.s. – indikovaná primární prevence pro oběti i agresory.), vypracování individuálního výchovného plánu (IVýP).

Vhodný postup pro oběť kyberšikany

Jednotlivé body na sebe nemusí přesně navazovat, např. dítě může oznámit útok dospělé osobě již v prvotních fázích.

- 1) Zachovat klid** – nejednat ukvapeně.
- 2) Uschovat si důkazy, printscreen obrazovky** – uschovat a vystopovat veškeré důkazy kyberšikany (SMS zprávy, e-mailové zprávy, zprávy z chatu, uložte www stránky apod.). Na základě těchto důkazů může být proti útočníkovi či útočníkům zahájeno vyšetřování (postup viz příloha).

- 3) **Ukončit komunikaci s pachatelem** – nekomunikovat s útočníkem, nesnažit se ho žádným způsobem odradit od jeho počínání, nevyhrožovat, nemstít se. Cílem útočníka je vyvolat v oběti reakci, ať už je jakákoli.
- 4) **Blokovat pachatele a blokovat obsah, který rozšiřuje** – pokusit se zamezit útočnickovi přístup k účtu nebo telefonnímu číslu oběti a je-li to v dané situaci možné, i k nástroji či službě, pomocí které své útoky realizuje (kontaktovat poskytovatele služby).
- 5) **Identifikovat pachatele** (pokud to neohrozí oběť).
- 6) **Oznámit útok dospělým** (učitel, rodič) – svěřit se blízké osobě. Pro uchování důkazů oslovit někoho, kdo má vyšší IT gramotnost. Kontaktovat školu a specializované instituce (PPP, Policie, SVP, intervenční služby specializující se na řešení kyberšikany, psychology apod.).
- 7) **Nebát se vyhledat pomoc u specialistů** – kontaktovat specializované organizace, poradny případně Policii ČR.
- 8) **Žádat konečný verdikt** (v případě řešení situace školou) – po prošetření celého případu trvat na konečném stanovisku.

Řešení kyberšikany z pohledu rodiče

Pokud rodič zjistí, že se jeho dítě stalo účastníkem kyberšikany – např. její obětí – má několik možností, jak postupovat. Předně je nutné podpořit samotnou oběť podle postupů definovaných v předcházející části práce (řešení z pohledu oběti) – tj. ukončit komunikaci, blokovat útočníka atd.

Mezi další důležité kroky z pohledu rodiče patří:

1) Zajistit bezpečí a podporu dítěte

Prvním krokem je zajistit, aby se dítě v domácím prostředí cítilo bezpečně a aby mělo ve svém rodiči bezpodmínečnou podporu. Rodiče musí ukázat slovy a činy, že i oni chtějí dosáhnout stejného výsledku, jako jejich dítě – aby kyberšikana přestala.

2) Vyšetřit situaci

Dalším krokem je vyšetření vzniklé situace samotným rodičem – rodič musí porozumět, co přesně se stalo, kdo byl do kyberšikany zapojen, jaká byla prvotní příčina apod. Nalezení příčiny pomůže rodiči zvolit adekvátní postup a řešení – ať již bylo jeho dítě obětí či agresorem.

3) Vyhnout se bezprostřednímu zákazu přístupu dítěte k IT

Rodič by se neměl snažit vzniklou situaci řešit zákazem přístupu dítěte ke komunikačním technologiím, které do té chvíle používalo (např. instant messengery, sociální sítě). Tato strategie vzniklou situaci nijak neřeší, nemá ani preventivní efekt. Zákazy používání elektronických komunikačních nástrojů omezují přirozenou komunikaci dětí, které jsou zvyklé

internetové služby aktivně využívat. Zákazy využívání IT nástrojů ani blokování závadného obsahu samotnou kyberšikanu neřeší.

4) Kontaktovat školu, specializovanou instituci či přímo rodiče agresora

Běžnou součástí procesu řešení kyberšikany je kontaktování školy, poskytovatele služby, v rámci které kyberšikana probíhá, specializované instituce či přímo rodiče agresora. Společně s nimi pak může rodič zajistit odstranění závadných materiálů, provést blokaci, promyslet postup řešení apod. V některých případech je rovněž vhodné kontaktovat Policii ČR – a to zejména tehdy, pokud je oběti vyhrožováno fyzickým napadením nebo pokud existuje podezření, že byl spáchán trestný čin.

5) Požadovat konečný verdikt

Stejně jako při postupech řešení z pohledu oběti a školy by měl rodič vždy požadovat konečný verdikt – jak byli potrestáni pachatelé, jaká opatření bude škola nadále realizovat ke zlepšení bezpečí svých žáků aj.

6) Vyvodit důsledky a stanovit opatření

V případě, že se dítě stalo pachatelem kyberšikany, je nutné ho **potrestat**, v případě opakovaného páčání kyberšikany pak trest úměrně zvyšovat, aby si uvědomilo, že je jeho chování neakceptovatelné a opravdu závažné. **Zároveň je však třeba jej pozitivně motivovat** tak, aby v sobě nefixovalo nežádoucí vzorec chování (např. pokud dostane nálepkou agresor, bude se jako agresor v budoucnu chovat). Vždy je třeba být důsledný – pokud rodič postupuje nedůsledně a nevyžaduje dodržování pravidel, pachatel pochopí, že se takto může chovat i v budoucnu, protože mu kyberšikana „prošla“.

7) Spolupracovat se školou

I po skončení kyberšikany je vhodné nadále spolupracovat se školou, která kyberšikanu dítěte řešila, a podpořit její úsilí o zajištění bezpečnosti žáků i učitelů. Ne vždy však škola postupuje v případě kyberšikany aktivně a v některých případech dokonce situaci z různých důvodů ignoruje. V případě, že škola nechce prokazatelně kyberšikanu dítěte řešit, je možné uvažovat o přechodu dítěte na jinou školu (často je to také jediné možné řešení).

Všechny výše uvedené postupy umožňují minimalizovat dopad incidentu na oběť, zajistit potrestání viníků a zvýšit šanci, že se incident nebude v budoucnu opakovat. Toho však lze dosáhnout pouze **aktivní spoluprací** školy a rodin pachatele a oběti a zejména aktivní prací s konkrétní třídou, v níž k incidentu došlo.

Ohlašovací povinnost školy při výskytu šikany

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech (Ministerstvo školství, 2016a):

- A. Dojde-li k šikaně/kyberšikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit**

zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona, podle něhož mají zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků právo mj. na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte či žáka a právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání).

- B. Škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD) takové **skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný, nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo** (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (*Zákon č. 359/1999 Sb., 2012*); v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci, a dále případy, které výše uvedeným nebyly oznámeny i přesto, že se stalo něco závažného, protože nebyl zákonný důvod.
- C. Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky **přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR**. Trestní oznámení je možné podat také na **státní zastupitelství**. Tuto skutečnost oznámí **ředitelka školy nebo jiná pověřená osoba jakoukoliv formou (písemně, telefonicky, osobně) na Policii ČR**. V ideálním případě přímo specialistovi na problematiku mládeže Služby kriminální policie a vyšetřování, jinak na nejbližším obvodním oddělení policie. V takovém případě vystupuje tato osoba jako oznamovatel a má **právo na vyrozumění do jednoho měsíce od podání oznámení**. Oznámení může podat také **zákonný zástupce dítěte**.
- D. V případě **závažnějšího stupně šikany/kyberšikany** by měl být informován také **zřizovatel školy**.

Možnosti pomoci

- **E-Bezpečí (www.e-bezpeci.cz)** – projekt zaměřený na prevenci rizikového chování na internetu (kyberšikana, kybergrooming, sexting, kyberstalking, sociální sítě, sociální inženýrství apod.).
- **Poradna E-Bezpečí (www.napisnam.cz)** – poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na Internetu, jen za letošní rok řešila přes 100 případů kyberšikany, stalkingu, sextingu apod.
- **Projekt E-Nebezpečí pro učitele (www.e-nebezpeci.cz)** – obsahuje řadu prezentací pro učitele.

- **Linka bezpečí (www.linkabezpeci.cz)** – poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování.
- **Bezpečně on-line (www.bezpecne-online.cz)** – stránky pro teenagery, rodiče a učitele s informacemi o bezpečném používání internetu, prevenci a řešení kyberšikany.
- **Dětské krizové centrum (www.ditekrize.cz)** – poradenství, pomoc v krizi.
- **Úřad pro ochranu osobních údajů (www.uoou.cz)** – institut zaměřený na ochranu osobních údajů, poradenství apod.
- **Poradna MIŠ (www.minimalizacesikany.cz/poradna)** – poradna zaměřená na problémy týkající se šikany a kyberšikany.
- **Projekt NNTB “Nenech to být” (www.nntb.cz)** – internetový systém a mobilní aplikace bojující proti šikaně a vylučování z kolektivu na školách po celé ČR.
- **Projekt Nebud’ obětí! (www.nebudobet.cz)** – projekt zaměřený na rizika internetu a komunikačních technologií.
- **Projekt Internetem Bezpečně (www.internetembezpecne.cz)** – formou různorodých vzdělávacích aktivit klade za cíl zvýšit povědomí uživatelů o rizicích v internetovém prostředí.
- **Poradna a materiály pro podporu výuky ke stažení (E-bezpečí)**
<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/vzdelavani/tiskoviny-pro-ucitele-a-rodice>

Smrt ve škole - pozůstalá třída/škola (zemřel někdo ze školy)

Informace se do školy dostane jinak než přímo od rodiny

- 1) Pedagog, který informaci zjistí ji předává školnímu metodikovi prevence/ psychologovi a třídnímu učiteli (ten je také pozůstalý), ti pak koordinují další postup.
- 2) Pokud se toto dozví pedagog od třídy je třeba zastavit fabulace a dát zprávu o tom, že tyto informace nemáme, ale budeme se tomu věnovat a třídě sdělíme, co budeme moct. Třídě nabídnout prostor pro emoce a pracovat s nimi. Sdílet, pojmenovat, normalizovat a hledat, co aktuálně potřebují.

Jak škola komunikuje s rodičem

Co rodiče v tuhle chvíli od školy potřebují:

- Nabídka okamžité pomoci – odkaz na služby (Rodičovská linka, Linka Bezpečí, Krizová centra pro dospělé a děti).
- Komunikace ven ze školy, vyjádření soustrasti (media).
- Osobní věci dítěte.
- Domluvit, jaké informace je možné sdělit pedagogům a žákům školy.
- Informovat o tom, jak postupujeme, pokud nějaké informace přinesou žáci (pravdivé, zkreslené)
- Téma pohřbu – bude veřejný? Účast žáků a pedagogů školy? Informovat o hledání varianty rozloučení pro třídu.
- Potřeba případně další komunikace – nabídka.

Postup školy

1) Schůzka ŠPP – ředitel, ŠMP, VP, psycholog

- Domluvit hlavní osobu, která postup koordinuje.
- Třídní učitel je taktéž pozůstalý – přizvat někoho s nadhledem externisty – ŠMP, psycholog, neziskové organizace, oblastní metodik prevence z PPP (není vhodné u dětí v MŠ, kde externista může spíše rušit).
- Domluvit postoj školy, jestli a jak bude škola dělat pietní místo (někde, kam může každý, ale není nutné kolem chodit, když nechci).

2) Schůzka s ostatními pedagogy

- Sdělit, kdo je hlavní osoba, která koordinuje postup, s kým se domlouvat, ptát se, sdílet informace.
- Sdělit faktické informace (v podobě, ve které mohou uniknout) + potřeby rodičů.

- Informace o plánu – co se bude dít, kdo je a jak je zapojen, media, pietní místo.
- Způsob komunikace s třídami + nabídka pomoci externisty.
- Mimořádné třídní schůzky/email rodičům od ředitele (ideálně ve stejnou chvíli, kdy učitelé sdělují třídám – aby rodiče věděli, byli připraveni, že děti mohou mít dotazy, čeho si všímat, nabídka podpory a pomoci ze strany školy/ jiné organizace).
- Příprava na častější třídnické hodiny.
- Potřeby + dotazy + nabídka podpory.

3) Komunikace se třídou

- Se třídou by měl komunikovat někdo, kdo je dobře zná a má s nimi vztah – TU, ŠMP, psycholog, soc. pedagog.
- Sdělit pravdivá, stručná, popisná fakta - tedy i říct, že něco nevíme.
- Stanovit preventivní kroky v případě úmrtí sebevraždou.
- Domluvit plán na den – týden (zejména ve třídě, kde dítě zemřelo).
- Normalizace všech emocí spojených.
- Informace – jak situaci teď řeší škola, co kdo dělá, co se bude dít.
- Mapování potřeb žáků + směřovat k jejich aktuálnímu naplnění – mluvit, mlčet, být spolu, pracovat, kreslit...

4) Komunikace se třídou – za týden

- Rituál (pohřeb, vlastní třídní rituál...)
- Vracet se do normálního režimu s povolenými výkonovými limity.
- Vzkaz pro pozůstalé rodiče?
- Pietní místo?
- Místo pro sebe – co mohou žáci dělat, pokud potřebují a kde toto místo mohou najít.
- Realizovat mimořádné třídní schůzky.

5) Komunikace s třídou – „výroční aktivity“

- 3 měsíce, 1 rok, dle aktivit do jednoho roku (Vánoce, sportovní soutěže, kterých se dítě účastnilo atd.).
- Dát tomu prostor, myslet na to, věnovat se jim (napsat vzkaz, mluvit o tom..).

Spolupráce s organizacemi

- Okresní metodik prevence PhDr. Lenka Skácelová, PPP Brno
Hybešova 15, tel.: 548 526 802 skacelova@pppbrno.cz www.poradenskecentrum.cz
- Pedagogicko-psychologická poradna Lomená 44, Brno www.pppbrno.cz
- Poradenské centrum (PPP) www.poradenskecentrum.cz PPP Sládkova 45, 613 000 Brno
Telefon: 548 526 802, 723 252 765 Email: sladkova@pppbrno.cz
- Speciálně pedagogické centrum [Štolcova 301/16, 618 00 Brno-Černovice](http://www.stolcova30116.cz) tel. [548 424 061](tel:548424061)
- OSPOD ÚMČ Brno-Slatina odbor sociální péče, adresa Tilhonova 450/59, 627 00 Brno – Slatina.
- Městský úřad Brno - Slatina
- Policie ČR
- Společnost Podané ruce o.p.s. www.podaneruce.cz adresa: Hilleho 1842/5, Černá Pole, Brno 602 00 mob. 771 242 204 T: 545 247 535, E:info@podaneruce.cz
- Ratolest Brno, z.s. - Nízkoprahový klub Likusák Kotlanova 10, Brno-Líšeň 628 00 likusak@ratolest.cz
- Help me www.svphelpme.cz Adresa: Bořetická 2, 629 00 Brno Tel.: +420 544 216 178 | Tel. ambulance: +420 544 234 629 | Email: helpme@volny.cz
- Středisko výchovné péče, Brno www.svpbrno.cz
- Práh jižní Morava, z.ú. www.prahjm.cz [Tuřanská 199/12, 620 00 Brno - Tuřany](http://www.prahjm.cz) tel. [734 152 545](tel:734152545)

Vybrané kontakty

- **Krizové centrum pro děti a dospívající (Hapalova)**
www.krizovecentrum.cz TEL: 541 229 298 nebo 723 006 004
EMAIL: KCHapalova@cssbrno.cz Adresa: Hapalova 4, 621 00 Brno
- **Spondea z. ú. www.spondea.cz**
Krizové situace: 608 118 088, 725 735 983
krizovapomoc@spondea.cz
Domácí násilí: 739 078 078, 725 735 883
intervencni-centrum@spondea.cz
Program Chci ovládnout vztek: 725 005 367
vztek@spondea.cz
- **Ratolest Brno - Centrum prevence a resocializace - individuál., skupin. a rodinná setkání**
www.ratolest.cz
a) Program **Aristoteles** pro děti ve věku 9-15 let – rizikové chování
Kontakt: 777 947 870, 605 269 688 email: cpr@ratolest.cz adresa Třída Kpt. Jaroše 7b, 602 00 Brno. <https://www.ratolest.cz/centrumprevence-a-resocializace/>
b) Programu **Z kruhu ven** pro klienty od 15 do 26 let – problémy ve škole, doma, hádky
Kontakt: +420 605 269 688 cpr@ratolest.cz adresa Třída Kpt. Jaroše 7b, 602 00 Brno.
- **Střediska výchovné péče:**
Help me (ambulance, celodenní, internátní)
www.svphelpme.cz Adresa: Bořetická 2, 629 00 Brno
Tel.: +420 544 216 178 | Tel. ambulance: +420 544 234 629 | Email: helpme@volny.cz

Středisko výchovné péče, Brno www.svpbrno.cz
a) **STARŠÍ DĚTI SVP (6. – 9. třída, SŠ)**
Brno, Hlinky - ambulance, celodenní program, internátní program
adresa: Středisko výchovné péče Hlinky 55/140 www.svpbrno.cz E-mail: info@svpbrno.cz
Ambulantní a celodenní program: tel. 775 989 826
Internátní program: tel. 608 658 076

b) **MLADŠÍ DĚTI SVP (MŠ, 1. - 6. třída ZŠ)**
Pro děti jsou ambulantní a celodenní programy (internátní ne!)
Ambulantní program, celodenní program:
Veslařská 252, Brno www.strediskobrno.cz tel: 722 952 499
Ambulantní program: Kamenomlýnská 2, Brno www.strediskobrno.cz tel: 722 952 499

- IQ Roma n.z. www.igrs.cz – podpora romské komunity
- Rosa Centrum Praha n. z. – pomoc obětem domácího násilí – zdarma www.rosacentrum.cz
Online poradenství školám při postupu a řešení domácího násilí.
- Magdalenium n. z. Brno – zdarma www.magdalenium.cz
Poradna psycholog, právník, sociální pracovník, tel: [+420 702 065 433](tel:+420702065433)
- Magdalenium - Centrum komplexní a specifické pomoci rodinám ohroženým domácím násilím - poradenství, asistované styky, rodina. [+420 777 333 162](tel:+420777333162) [+420 702 065 433](tel:+420702065433) [+420 776 059 909](tel:+420776059909)
- Magdalenium pobytová služba – specializovaný azylový dům, zájem o ubytování
tel: [+420 776 718 459](tel:+420776718459)
- Bílý kruh bezpečí – pomoc obětem kriminality a domácího násilí:
Linka pomoci obětem: 116 006
Bezplatné nonstop rady a informace získáte, krizová pomoc *e-mail:* bkb.brno@bkb.cz
Poradna BKB: Tel.: 541 218 122 nebo 732 842 664 Adresa: Slovinská 39, Brno Královo Pole
- Přehled zdravotních a sociálních služeb:
<https://psychiatrie.uzis.cz/> <https://www.nzip.cz/vyhledavaci-mapy>
- Práh jižní Morava www.prahjm.cz tel. [+420 734 152 545](tel:+420734152545) info@prahjm.cz
- Linka bezpečí
Pro děti a mladistvé do 26 let. Tel.: 116 111 www.linkabezpeci.cz
- Rodičovská linka
Pro rodiče, děti, příbuzné, pedagogy a všechny, kteří mají nějakou starost o dítě. Tel.: 606 021 021
www.rodicovskalinka.cz
- Linka pro rodinu a školu
Pro rodiče, příbuzné, pedagogy i děti. Tel.: 116 000
www.linkaztracenedite.cz
- Společnost Podané ruce o.p.s. – Indikovaná primární prevence www.podaneruce.cz
adresa: Hilleho 1842/5, Černá Pole, 602 00 Brno mob. 771 242 204 T: 545 247 535,
E:info@podaneruce.cz skerle@podaneruce.cz www.podaneruce.cz
- Kontaktní centrum Anabell (poruchy příjmu potravy)
Adresa: Masarykova 506/37, 602 00 Brno
Brno: 724 824 619 Praha: 775 904 778 Ostrava: 602 236 457, e-mail:posta@anabell.cz

- **Linka Anabell** tel. 774 467 293 Telefonická krizová pomoc pro problematiku spojenou s okruhem poruch příjmu potravy.
- **Nepanikař** - mobilní aplikace www.nepanikar.eu
- **Mansio** – psychoterapie, seberozvojové skupiny pro děti a dospívající www.mansio.cz
- **Terapie pod Špilberkem** – psychoterapie s širokým spektrem psychologické problematiky Adresa s. r. o. Údolní 5, 1. a 2. patro Brno 602 000 e-mail: info@terapiepodspilberkem.cz
www.terapiepodspilberkem.cz

Krizový plán byl vypracován dle:

- Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č.j. MSMT-21149/2016.
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže MŠMT č.j.: 21291/2010-28 a Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č.j. MSMT-21149/2016
- Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže MŠMT č.j.: 21291/2010-28 a její přílohy č. 1 - 25 „Co dělat když...“

Přílohy Metodického doporučení:

[Příloha č. 1 Návykové látky](#)

[Příloha č. 3 Poruchy příjmu potravy](#)

[Příloha č. 4 Alkohol](#)

[Příloha č. 5 Syndrom CAN](#)

[Příloha č. 6 Školní šikana](#)

[Příloha č. 7 Kyberšikana](#)

[Příloha č. 10 Vandalismus](#)

[Příloha č. 11 Záškoláctví](#)

[Příloha č. 12 Krádeže](#)

[Příloha č. 13 Tabák](#)

[Příloha č. 16 Sebepoškozování](#)

[Příloha č. 20 Domácí násilí](#)

[Příloha č. 22 Dodržování pravidel prevence vzniku problémových situací týkajících se žáků s PAS](#)

[Příloha 24 Psychická krize/duševní onemocnění žáka](#)

[Příloha 25. Sebevražedné chování](#)

Zdroj: www.msmt.cz/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuzeni-a-pokyny

